

Kriminální policie

Kriminální policie (něm. *Kriminalpolizei*, ang. *Criminal Police*, fr. *Police criminelle*, šp. *Policía Criminal*, rus. *Уголовная полиция*), někdy označovaná také jako policie neuniformovaná (tajná), nebo její část, je ve své podstatě specializovaná policejní složka, které hlavním úkolem je odhalování trestné činnosti různého druhu. Její počátky klademe v Evropě a ve světě do 18. a zejména 19. století, přičemž v různých státech a různých dobách nejenže nesla různé názvy, ale stejně tak se často lišily její pravomoci, kompetence a úkoly. Tak např. pojem *Kriminalpolizei*, ve zkratce *Kripo* je často spojován s obdobím vlády nacismu v Německu.

Již koncem novověku se ve vyspělých státech Evropy objevovaly skupinky policistů, které bychom již mohli nazvat kriminální policií, protože se nezabývaly pouze vyšetřováním stávajících trestných činů, ale snažily se preventivně pronikat do zločineckého prostředí, orientovat se v něm, seznamovat se s jeho představiteli a zejména zjišťovat důležité informace o připravovaných nebo již uskutečněných trestních činech. Na této báze pozdější moderní kriminální policie vznikala, v čem ji napomohlo rovněž rozvoj forenzních věd.

V císařském Německu se jako samostatná složka vyčlenila v roce 1872, ve Francii byly základy kriminální policie položeny již v roce 1811, kdy se do služeb francouzské kriminální policie zapojil bývalý galejník Eugène Francois Vidocq. Ve službě začínal jako placený agent, ale po čase, když šel od úspěchu k úspěchu, se počet jeho spolupracovníků začal zvyšovat. V roce 1812 na šest, v roce 1817 na dvanáct. Efektivnost, s kterou likvidoval podsvětí, mu v roce 1818 vynesla zřízení vlastního tajného kriminálního oddělení, které známe jako Bezpečnostní brigádu (*Brigade de Sûreté*).

Ve Velké Británii vzniklo 15. srpna 1842 první detektivní oddělení (*Detective Branche*), v čele s bývalým runnerem, teď již inspektorem, Nicholasem Pearcem a dalším inspektorem Thorntonem. Ze šesti seržantů tohoto oddělení si největší zásluhy vydobyl Jonathan Whicher (1814-1881), jehož postava tvořila předlohu několika literárních detektivů. Obdobnou autoritu měl později Charles Frederick Field nebo Dick Tanner. Přesto se jejich počet zvyšoval jen postupně. Pro srovnání: v roce 1868 dosáhl počet londýnských policistů čísla 8000 mužů, ale detektivů bylo pouze 15!

Své uplatnění našla také v carském Rusku, které na policejní dohled nad svým obyvatelstvem hledělo velice laskavě. Vždyť právě zde vznikla třetí nejstarší policejní organizace světa. Při její proměně v moderní policejní orgán byly využity zkušenosti z

činnosti varšavské policie a výsledky experimentu, který v St. Peterburgu probíhal od roku 1864. Kromě jiného zde byla vytvořena kriminální policie, podřízená centru, policejní rezervy a nimi spojená policejní škola.

Trochu lépe se vyvíjela situace v oblasti městské kriminální policie v rozrůstajících se USA. První kriminální oddíl vznikl u newyorské policie. roku 1835. V samých začátcích existence newyorské policie zaměstnávala dvanáct „tajných“ policistů, kteří měli nejenom střežit známé zloděje, ale hlídat i ostatní zkorumpované pracovníky policie.

Činnost kriminální policie byla postupně zdokonalována a jedním ze směrů, který se na přelomu 19. a 20. století vykročilo, bylo zřizování identifikačních kanceláří. První s názvem „policejní identifikační služba“ vznikla při Sureté a to 1. února 1888. V jejím čele stál Alphonse Bertillon (22. 4. 1853 – 13. 2. 1914), objevitel identifikačního systému, postaveného na měření a evidenci tělesných rozměrů zadržených pachatelů, které se zapisovaly na identifikační karty a v případě nutnosti porovnávaly s tělesnými rozměry zadrženého pachatele. Vznikala tím rozsáhlá kartotéka pachatelů, která se neustále rozšiřovala. Systém byl doplněný o fotografický archiv pachatelů, postavený na dvou jejich snímcích – z profilu a en face. Fotografovalo se z přesně stanovené, a tudíž i jednotné vzdálenosti.

Nový podnět v činnosti identifikačních kanceláří nebo služeb přinesl objev a prosazení se daktyloskopie. Tedy evidence pachatelů na základě jejich otisků prstů. Jako první byla tato metoda uznána v roce 1896 v Argentině, v roce 1897 v Britské Indii, v roce 1902 v Británii a v Rakousko-Uhersku, v roce 1903 v Německu, Brazílii a Chile, v roce 1906 v Rusku a Bolívii. Nejdéle se prosazovala ve Francii, která trvala na bertillonáži, takže nová metoda se prosadila až v roce 1914.

Těchto pár odstavců jen v rychlosti naznačuje vznik kriminální služby v několika policejně vyspělých státech světa. Jejich podrobný popis není hlavním záměrem tohoto hesla. V případě zájmu je možné využít mé Světové dějiny policie – středověk, novověk, které se tím podrobněji zabývají.

Bojem se zločinem na našem území se ve středověku i novověku zabývala řada bezpečnostních složek. Ve větších městech to byl rychtář se svými pomocníky, kteří pečovali zejména o pořádek ve městě, v případě nutnosti zajišťovali pachatele a předváděli je před soudce. Až ten rozhodl o vině či nevině zadrženého a stanovil případný trest. K dispozici měl soudní písaře, kteří podle jeho pokynů přímo vyšetřovali jednotlivé trestní činy. Nepostupovali však jenom podle své intuice, případně i inteligence, ale pro vyšetřování měli

přesně určené postupy, jichž se museli držet. Upozorňují na to trestné zákoníky, které postupně vydávali vládcové Habsburské monarchie.

Příslušné texty těchto zákoníků byly později rozšířené a zařazené do prvních profesionálních kriminalistických příruček. To už začal věk moderní policie, ale rovněž kriminalistiky a kriminální policie. Vzorem v této oblasti byla podobně jako předtím vídeňská policejní organizace.

První velká změna nastala v tomto směru v roce 1866, kdy vídeňská městská rada rozhodla o zřízení městské gardy o síle 2000 mužů, kteří dohlíželi na veřejný pořádek a rovněž bojovali proti kriminalitě. Následně byli v roce 1867 pověřeni dva představitelé vídeňské policie - policejní ředitel Josef Strobach a policejní komisař August Rauscher, aby studovali policejní práci v Paříži, kde se v té době konala světová výstava. V důsledku této cesty byla vídeňská bezpečnostní garda založena císařským usnesením ze dne 2. února 1869.

Současně bylo rozhodnuto o vytvoření detektivní instituce, podobné francouzským policejní agentům. V lednu 1871 vydalo ministerstvo vnitřní organizační statut a v březnu 1872 začal pracovat "Institut der k. k. Polizeiaagenten in Wien". Jeho hlavním úkolem bylo podpořit policejní ředitelství „při udržování veřejného klidu, pořádku a bezpečnosti a při zajišťování příslušných zákonů a vyhlášek, které se jich týkají; zejména podílet se na odhalování porušování zákona a jejich pachatelů a pomocníků prostřednictvím sledování (indagation a detection), konečně vnímat přání a potřeby obyvatelstva, jakož i stávající zneužití a upozornit policejní orgány na nápravná opatření, který mají být přijata. (oddíl 1 organizačního statutu).“

Činnost Institutu byla centralizována, „aby bylo možné mít v pohotovosti speciálně kvalifikované subjekty pro některé policejní útvary a provádět jejich systematické školení. Obtíže v informačních a detektivních službách způsobené časovými vztahy a požadavky na služby lze navíc překonat pouze obecnou spoluprací," uvedlo policejní ředitelství.

Mezi hlavní úkoly policejních agentů k. k. patřilo „sledování všech osob a osob, které v zájmu veřejného klidu, pořádku a bezpečnosti vyžadují poskytnutí nebo zásah policejního orgánu; odhalení již spáchaných trestných činů nebo pokusech o ně, vyšetřování a zadržení pachatelů a jejich pomocníků a vypátrání majetku a důkazů, které byly nezákonně staženy."

Zájemci o službu policejního agenta, museli mít věk mezi 24 a 40 lety, „dokonalé zdraví", museli být obeznámeni s místními podmínkami a museli prokázat „zdravý životní styl ve všech směrech". Kromě toho se požadovala „dokonalá znalost německého jazyka, čtení a psaní ve stejném jazyce, konkrétně druhého v rozsahu, v němž osoba, která byla zadržena schopna vypracovat písemná prohlášení; konečně znalost prvků aritmetiky".

Mnoho c. k. policejních agentů pocházelo z civilní stráže a četnictva, jehož příslušníci byli při vstupu zvýhodněni, z rozpuštěné vojenské policejní stanice a z armády. C. k. policejní agenti mohli být převezeni k bezpečnostní stráž, pokud „bylo zjištěno, že nejsou v tomto Institutu využíváni“. Udrželi si hodnost.

Policejní agenti obdrželi legitimační kartu a kokardu s orlem. Dělili se na inspektory a agenty policie. V čele Institutu byl hlavní inspektor; mužstvo se dělilo do deset brigád, každá s deseti policejními agenty, kteří byli „vždy ve službě“, ale dokázali si užít volný čas potřebný k rekreaci. Drobné zneužití způsobilo „připomínky“ a „pokyny“; V případě „nesrovnalostí“ byly uloženy disciplinární tresty (napomenutí, písemné napomenutí, odečtení platu, převedení na nižší platovou úroveň, propuštění). Na rozdíl od zaměstnanců civilních policejních stanic byli agenti považováni za státní zaměstnance.

Zadržení pachatelé byli agenty převezeni na bezpečnostní úřad, který případ zpracoval nebo předal odpovědné policejní stanici. V roce 1875 bylo 50 policejních agentů podřízeno komisařstvím pro „pátrací službu“, kde sloužili jako civilní policejní stráž. V Institutu policejních agentů byly vedeny vyhledávací pomůcky, důležité pro oddělení vyšetřování kriminality a řada protokolů, například o přezdívkách a falešných jménech, odsouzených, věznicích a pohřešovaných osobách. Jedním z „otců“ Institutu policejních agentů byl policejní ředitel Anton Ritter von Le Monnier. Zřídil policejní kanceláře a další organizační jednotky, včetně prezidentské kanceláře, Ústředního inspektorátu, ekonomického odboru bezpečnostní stráže, inspektora agentů (později: Detektivní inspektorát) a pomocných úřadů. Le Monnierovo rozdělení policie do tří sekcí (státní policejní oddělení, bezpečnostní a soudní policejní oddělení, správní oddělení) vydrželo více než sto let. Byl odpovědný za vydávání ústředního policejního listu, rozdělení útvarů vídeňské policie, zřízení policejního telegrafu a vedení kriminálního alba, pozdější sbírku fotografií.

V roce 1891 v Institutu policejních agentů sloužilo 26 inspektorů a 384 agentů. Nový organizační statut vyžadoval, aby agenti nejen poskytovali informační, sledovací a vyšetřovací služby, ale také podporovali pomocné kanceláře policejního oddělení „při telegrafování a podávání zpráv, pak v manipulaci a ordinálních službách“. Ústav se nyní skládal ze dvou oddělení („Výkonná služba“ a „Vnitřní služba“) s několika skupinami. Statut také upravoval používání zbraní. Služebními zbraněmi byly revolvery a v případě potřeby i boxery.

V dubnu 1898 byla u Policejního ředitelství ve Vídni zřízena první antropometrická kancelář, ale již brzo - v roce 1902 se začala v její činnosti prosazovat daktyloskopie, která se již v příštím roce stala monopolní identifikační metodou. K tomu se vytvářely kartotéky

zločinců, seznamy jejich přezdívek a jejich dalších identifikačních znaků – zvláštních znamení, tělesných postižení, tetování atd.

Tomuto kroku předcházel policejní kongres, který se uskutečnil v roce 1897 v Berlíně, za účasti představitelů všech významných policejních úřadů z území Německé říše. Jednání se ale zúčastnili zástupci z Vídně, Budapešti, Bukurešti, Rotterdamu aj. Na kongresu bylo ujednáno zavedení antropometrického systému a docílena dohoda, že v zastoupených státech se bude registrovat a měřit výška těla, popisovat barva očí a vlasů, tvar obličeje, zvláštní znamení (markanty) apod. Na karty se měl přikládat otisk palce, ukazováku a prostředníku. To vše přispělo k posílení rodící se celostátní kriminální policie.

Organizační statut policejních agentů byl obnoven v roce 1914 a platil „pro všechny stávající i budoucí sbory policejních agentů“. Podle § 1 byl Ústav policejních agentů „nejednotná civilní stráž, která musí orgánům pomáhat při udržování veřejného míru, pořádku a bezpečnosti, jakož i při řešení stávajících zákonů a nařízení poskytováním výkonné služby a dalších pomocných služeb stanovených v tomto statutu“. Požadavky na přijetí byly: rakouské občanství, věk mezi 23 a 35 lety, dokonalé zdraví a fyzická zdatnost, dostatečné jazykové znalosti a „poctivá a čestná minulost v každém směru, odpovídající duševní schopnosti a obratné chování“.

Nejdůležitějšími povinnostmi byly bezpodmínečné utajení, přísná nestrannost, neporušitelnost a láska k pravdě a spravedlnosti.

Informační, průzkumová, sledovací a vyšetřovací služba nebyla vázána na konkrétní časy a policejní agenti museli být k dispozici během doby mimo službu.

Sbor se skládal z důstojníků a posádky (policejní agenti 1. a 2. třídy, okresní nebo také obvodoví inspektoři I. a 2. třídy). Statut také upravoval uznávání zvláštních úspěchů: ústní chvály, udělení vyhláškou, peněžní odměny a mimořádné jmenování.

Po první světové válce byl policejní sbor reorganizován zákonem o policejní službě ze dne 30. října 1919. Agenti už nebyli „služebníky“ nebo „podřízení“, ale „státní úředníci“ určitých hodností. Vyhláškou ministra vnitra ze dne 26. listopadu 1919 se policejní agent změnil v Kriminálního úředníka.

Policie Prahy také prošla svým vývojem, kdy se kompetence její řízení přelévaly mezi státem a magistrátem. V roce 1868 byla policejní správa opět podřízena státu, konkrétně c. k. policejnímu ředitelství, ve kterém se postupně začal vnitřní diferenciační proces, typický ale spíše až pro 20. století. K jiným větším změnám ale nedošlo.

V roce 1868 začaly v Praze změny také v oblasti boje proti kriminalitě. Upozorňuje na to Karel Kalvoda ve svém závěru k českému překladu knihy Wolfganga Wehnera Šach

zločinu: „K tomuto sboru bylo přidělena i skupina šesti detektivů, tzv. civilní stráž... V roce 1875 byla tato skupina rozšířena na 12 mužů, a o deset let později, kdy dr. Hans Gross vydává svou první příručku pro vyšetřující (1893 – pozn. J.S.), na 30 mužů a v roce 1909 má sbor již 129 mužů. Doplňuje se ze schopných pracovníků uniformované stráže...“

Nejvýznamnější kvalitativní změna souvisela se vznikem kriminální služby a rozvojem vědecké kriminalistiky, která se záhy dostala na evropskou špičku. Prosadily se univerzity v Praze (J. Maschka, E. Herbst, A. Mehrla a J. Slavíček), Štýrském Hradci (H. Gross), Innsbrucku a Vídni (E. von Hofmann). Podobně jako ve Vídni i zde byl vývoj prezentován zejména vznikem identifikační služby. Začínalo se jako v jiných státech prosazením antropometrie. Podle Kalvody byla Antropometrická kancelář zřízená v Praze již v roce 1894, ale to je asi předčasné.

Již od roku 1890 začaly v řadě policejních úřadů po celém území monarchie vznikat polooficiální kartotéky, zachycující podobu pachatelů, jejich zvyky, přezdívky a zvláštní znamení. Většina z nich ale byla používána pouze jako pomocný materiál, sloužící jenom danému úřadu, dokonce výlučně několika policejním úředníkům. Při jejich tvorbě se využívala jak antropometrie, tak vznikající daktyloskopie. Něco jiného byly záznamy tajné policie, která sledovala státu nepřátelské osoby, sbírala o nic a poté archivovala důležité údaje a fakta.

Na našem území to byl především policejní úředník František Protivenský (Protiwenski -1865-1927), který se začal zajímat o daktyloskopii a od července 1891 pro svou potřebu vést soukromou sbírku otisků prstů vybraných vězňů, kterou ale do ucelenější sbírky začal měnit až v roce 1903. Mezitím se ale postoupilo v antropometrii. Jak bylo uvedeno výše, v roce 1898 vznikla Antropometrická kancelář při Policejním ředitelství ve Vídni. Sem byla 28. května 1900 vyslána z Prahy trojice policistů – policejní komisař František Protivenský, nadstrážmistr Antonín Fridrich a nadstrážmistr Julius Laváček, kteří zde navštívili kurz policejního rady Kamily Windta a inspektora Jan Rupp. Po návratu do Prahy, začali antropometrii prosazovat a jako první se jí podřídil Otakar Nevěta už 20. července 1900.

Trochu jinak popisuje tento krok Jan Hlaváček, dlouholetý ředitel Kriminalistického ústavu ve svém článku Kriminalistický ústav a jeho publikační tvorba: „Snad prvním takovým českým kriminalistou byl policejní úředník František Protivenský. Ten se spolu s dalšími dvěma českými policisty zúčastnil roku 1899 tříměsíčního daktyloskopického a antropologického kurzu na vídeňském policejním prezidiu a stál u zrodu tzv. „anthropometrické stanice“ v Praze.“ V roce 1901 bylo v Praze zřízeno Policejní ředitelství

(IV. oddělení – bezpečnostní bylo nejdůležitější složkou „kriminální služby“), o rok později zde Protivenský založil daktyloskopické pracoviště a rok na to i daktyloskopickou registraci pachatelů, jednu z nejstarších na evropském kontinentu.“

V roce 1901 skutečně při pražském Policejním ředitelství vzniklo daktyloskopické oddělení, pracující na základě Vuchetichova systému, o dva roky reorganizované na Ústřední daktyloskopickou stanici, s působností po celém území ČSR.

Antropometrie se v Praze vyžívala až do roku 1908 a za ten čas bylo založeno 252 záznamů prověřovaných osob. Poslední měření má datum 6. září 1908. Od 9. září 1908 už byly vystavovány pouze daktyloskopické karty, čímž byl položen základ desetiprsté sbírky otisků prstů na podkladě klasifikace určitých znaků. První daktyloskopické karty ale byly zakládány již od roku 1903.

V této době se stále více zabývalo nejnovějšími kriminalistickými metodami také četnictvo. Na našem území se jako první začal daktyloskopii věnovat štábní kapitán Josef Povondra (1871-1940), působící u okresního četnického velitelství na Královských Vinohradech. V roce 1907 založil první četnickou daktyloskopickou sbírku v českých zemích, a od roku 1911 do ní začaly daktyloskopické karty osob zasílat i další četnické stanice mimo Prahu.

Ze všeho uvedeného je jasné, že moderní kriminální policie navazovala na prosazování se státní policie, které význam neustále rostl. Stejně to bylo v Praze, kde počet příslušníků státní policie na počátku 20. století stoupl na 60 úředníků, kterým v 13 podřízených komisařstvech podléhalo 800 mužů. Za I. světové války to bylo 150 úředníků a 150 neuniformovaných policistů. Abychom si vykreslili situaci v ostatní částech Čech a Moravy, musíme uvést, že např. v Brně mělo Policejní ředitelství pouze 20 úředníků a tajných policistů byla pouhá desítka. Výkon služby totiž zajišťovala ještě stále existující policie městská. V Brně v době války sloužilo 20 úředníků a 30 tajných policistů.

Přičemž zvýšení počtů tajných policistů nejde pouze na vrub boje proti kriminalitě, ale především na vrub růstu kontroly obyvatelstva a zdokonalených metod ochrany politického zřízení monarchie v předválečném a válečném období.

Každé policejní ředitelství si svou agendu určovalo podle místních obecných specifik, i když se drželo jednotné organizační šablony.

Pražské i brněnské policejní ředitelství se dělilo do několika oddělení. První pečovalo o otázky státní bezpečnosti – ochrana mocnáře, císařského domu, státu, ale také o veřejnou bezpečnost a vnitřní klid. Druhé – pasy a cizince, třetí – záležitosti tiskové, spolkové a divadelní, čtvrté – akce na veřejnosti – divadelní představení, veřejná shromáždění, projevy

na nich a jejich program, páté dopravní – dohled na železnice a paroplavbu, šesté – policejní přestupky, sedmé – pohraniční expositury, osmé – soudní policie - tedy policie kriminální, a nakonec deváté – redakce Policejního oznamovatele. Pražské Policejní ředitelství navíc pečovalo o bezpečnost v okolitých okresech, které k Praze přiléhaly. Byla to zejména okresní hejtmanství na Žižkově, Král. Vinohradech, v Karlíně a na Smíchově.

Všem policejním úřadům podléhaly dvě bezpečnostní složky. Jako orgán výkonný to byla bezpečnostní stráž, která podléhala policejnímu řediteli. Druhou složkou byla neuniformovaná (tajná) policie, která pracovala bez uniforem a jejím úkolem byl neustálý dohled a pozorování všeho důležitého v přiděleném obvodu působnosti, rychlý postih nezákonných jednání, vyšetřování a zatýkání pachatelů. Ale ani neuniformovaná policie nebyla jednotná. Vnitřně bychom ji rozdělil na kriminální policii a státní polici, ale tam byl vývoj poněkud jiný jako u samotné kriminální policii.

ČSR, která vznikla v roce 1918, sice bez závažnějších organizačních změn převzala stávající policejní aparát, přesto vznik nového státu tvořil zlom v oblasti rozvoje kriminální policie. Byl představován dvěma směry – rozšiřováním sítě státních policejních úřadů – Policejních ředitelství a Policejních komisařství nebo expozitur, ale současně prosazováním se samotné kriminální policie, včetně růstu její odbornosti, vzdělání a odborného zázemí. Spolu s tím nezávisle na tomto vývoji vznikala a prosazovala se nezanedbatelná kriminalistická činnost v rámci organizace četnictva.

Policejní ředitelství v Praze se v tom čase dělilo na prezidium, Podací protokol, Spisovnu atd. Nejdůležitější z nich ale bylo Zpravodajské oddělení, Tiskové a spolkové oddělení, Dopravné oddělení, Pasové oddělení, ale nejslavnějším se stalo IV. Bezpečnostní oddělení (Oddělení pro veřejnou bezpečnost), v slangu zvané „čtyřka“.

Řízením rozšiřující se kriminální policie se zabývalo IV. Oddělení pro veřejnou bezpečnost (nebo také Bezpečnostní oddělení) pražského Policejního ředitelství. Dětilo se na železniční oddělení, poštovní oddělení, oddělení pro stíhání padělatelů platidel, kde mělo působnost pro celé území ČSR, oddělení pro stíhání kapesních zlodějů a lupičů pokladen, mravnostní oddělení, které fungovalo jako celostátní orgán pro potírání obchodu se ženami a dětmi, evidenční oddělení, zjišťovací oddělení, které vedlo ústřední daktyloskopickou registraci a ústřední sbírku fotografií pachatelů pro území celé ČSR, a nakonec ústřední ohlašovací úřad obyvatelstva. Tomu odpovídal i růst jeho osazenstva. Zatím co v období vzniku ČSR zde pracovalo 40 zaměstnanců, v roce 1928 to bylo již 113 mužů. Nepůsobili pouze na centrále, ale rovněž byli rozmístěni v jednotlivých policejních okresech, kde byli soustředěni do oddílů, zabývajících se ve svém teritoriu stejnými činnostmi jako centrála

pražské policie – kapesní krádeže, bytové krádeže včetně krádeží na půdách, loupeže, krádeže na poštách, železnici atd.

Pro vyšetřování nejzávažnějších trestných činů, např. vražd, zabití, loupeží atd. byla zřizována ad hoc bezpečnostní komise, zpravidla v čele s přednostou IV. oddělení nebo jeho zástupcem, příslušným komisařem, správcem příslušného policejního okrsku, policejním lékařem, které podléhali další nutní odborníci a zkušení detektivové.

Osobitý význam mělo zjišťovací oddělení pražské policie, které vedlo seznam pachatelů a hledaných osob, seznam krádeží spáchaných neznámými pachateli, seznam odcizených věcí. Vedlo ústřední daktyloskopickou sbírku, příslušnou evidenci, fotografickou sbírku pachatelů z územní celého státu s nově zavedeným systémem tří portrétních fotografií na jedné identifikační kartě. Pro celé území ČSR vydávalo Československý policejní věstník.

Z hlediska evidence bylo významné datum rok 1922, kdy byla daktyloskopická sbírka četnického kapitána J. Povondry spojena se sbírkou, vedenou u policejního ředitelství v Praze. Na čas tak vzniklo něco jako jednotná kriminální služba, ale v roce 1926 si četnictvo zřídilo vlastní Ústřední četnické pátrací oddělení pod velením J. Povondry. Brzy se ale ukázalo, že tato nejednota není ke prospěchu věci, takže bylo rozhodnuto, aby do zjišťovacího oddělení u policejního ředitelství v Praze byly zasílány daktyloskopické karty od všech četnických stanic a policejních úřadů.

Mnohem závažnějšími změnami přešlo Policejní ředitelství v Brně. Před vznikem ČSR ho tvořilo jen několik příslušníků neuniformované policie. Reorganizováno bylo 1. října 1922. Jeho úkoly byly podobně jako u jiných Policejních ředitelství – udržovalo veřejnou bezpečnost, pořádek a pokoj; pečovalo o bezpečnost osob a majetku; bezpečnost silniční, železniční, lodní a letecké dopravy a současně vykonávalo další policejní činnosti. V jeho čele stál správce a měl pod sebou tři oddělení: I. Politické, II. Bezpečnostní a III. Sbor uniformované stráže bezpečnosti v Brně.

V mnoha významných, ale i menších městech o výkon služby pečovala místní obecná policie, která ale v oblasti boje proti kriminalitě mnohdy době nestačila.

Tento systém zjevně nevyhovoval a od roku 1920 se zvyšovaly pravomoci vlády zřizovat státní policejní úřady. Dne 16. března 1920 byl přijatý zákon č. 162/1920 Sb., který vládu zmocnil zřizovat státní policejní úřady všude tam, kde to vláda pokládala za nutné.

Základním rysem tohoto období byl prudký vzrůst počtu policejních úřadů, které byly ustanoveny nejenom ve všech nejvýznamnějších městech, ale stejně tak v centrech dělnického hnutí a národnostně smíšeného území. Výrazně byla posílena síť policejních úřadů na Slovensku, především na linii styku s Maďarskem, ale také na Podkarpatské Rusi. V Čechách to byly policejní úřady v Plzni,

Ostravě, na Kladně, v Liberci, Chebu, Karlových Varech, Jihlavě a Znojmě. Na Slovensku v Prešově, Komárně, Parkáni (dnes Štúrovo), Rimavské Sobotě, Rožnavě a v Lučenci. Na Podkarpatské Rusi v Užhorodě, Mukačevě, Berehově a v Chustu. U všech se prosazovaly i místní expozitury kriminální policie. Počet státních policejních úřadů stoupl od roku 1920 ze 4 na 24, počet jejich zaměstnanců z 1831 na 6250, finanční náklady na jejich činnost dosáhly výše 120 245 530 Kč, což bylo přibližně 19x výše než v roce 1918. Současně postupovalo povyšování některých původně policejních komisařství na policejní ředitelství. Obecně se předpokládá, že první etapa vzniku policejních úřadů skončila v době 10. výročí vzniku ČSR, tj. 28. října 1928.

V období světové hospodářské krize a ohrožení ČSR hitlerovským Německem počet státních policejních úřadů dále narůstal. Připomínáme to kvůli tomu, že u každého z nich vznikala rovněž příslušná oddělení a skupiny kriminální policie, která tím dostávala celorepublikový rozměr v podobě oboru státní policie.

Potvrdil to již zákon č. 230/1922 Sb. o sborech stráže bezpečnosti, který 13. července 1922 přijalo Národní shromáždění. Jeho § 1. uvádí: „Pro výkon bezpečnostní služby zřizují se u státních úřadů, jež určí se nařízením, civilní sbory stráže bezpečnosti, a to a) uniformované a b) neuniformované... Sbory uniformované stráže bezpečnosti jsou ozbrojeny a po vzoru vojenském řízeny. Sbory neuniformované stráže bezpečnosti nejsou zřízeny po vzoru vojenském a jejich členové mohou býti dle potřeby ozbrojeni“.

Na základě obou uvedených zákonů vzniklo Nařízení vlády republiky Československé ze dne 5. října 1922 č. 295. Bylo tím potvrzené rozdělení policie na dva sbory - Sbor uniformované stráže bezpečnosti (SUSB), který vykonával policejní službu správní a pořádkovou a Sbor neuniformované stráže bezpečnosti (SNSB), který plnil úkoly kriminální policie. Nadále se tedy pro označení nejširší policejní jednotky používá název „sbor“, jak to již známe z dob Habsburské monarchie. Výraz „policista“ se těchto dokumentech ještě stále neobjevuje a obecně se mluví o „strážnících“, nebo „příslušnících sboru“ příp. „členech sboru“. Stejně tak převládá označení „bezpečnost“, převzatý již němčinou z francouzštiny – „sûreté“ a „sicherheit“ Termín „policista“ se do dokumentů dostává až v závěru první československé státnosti v roce 1938.

Oba Sbory stráže bezpečnosti příslušely k těm státním úřadům policejním nebo politickým, u nichž byly zřízeny. Přednostovi úřadu byli služebně, pořádkově, disciplinárně a osobně podřízeni všichni jeho podřízení. Dělili se na úředníky a gážisty mimo hodnostní třídu. Úředníci kontrolovali výkon služby, řídili ji a své podřízené školili. Dělili se do dvou tříd A a B. (revírní inspektor I. třídy, revírní inspektor II. třídy, okresní inspektor a vrchní inspektor. Gážisté u neuniformované stráže se dělili na policejní agenty I. třídy, policejní agenty II.

třídy, obvodní inspektory I. třídy a obvodní inspektory II. třídy. V čele obou Sborů stáli jejich velitelé.

Podle systematizačních zásad v každém sboru připadalo u SNSB na 100 gážístů mimo hodnostní třídy zpravidla 32 policejních agentů II. třídy, 38 policejních agentů u SNSB, 20 obvodních inspektorů II. třídy a 10 obvodních inspektorů I. třídy. Gážísté současně vykonávali zpravodajskou činnost, takže mezi jejich povinnosti patřilo hlásit vše podezřelé, vyšetřovali zatčené a podezřelé, dohlíželi na určené kriminálně závadové osoby a pátrali po pachatelích, případně jim zamezovali provádět trestnou činnost.

Policejní ředitelství v Praze se v tom čase dělilo na prezidium, Podací protokol, Spisovnu atd. Nejdůležitější z nich ale bylo Zpravodajské oddělení, Tiskové a spolkové oddělení, Dopravné oddělení, Pasové oddělení, ale nejslavnějším se stalo IV. Bezpečnostní oddělení (Oddělení pro veřejnou bezpečnost), v slangu zvané „čtyřka“.

Vnitřně se dělilo na kriminální oddělení, kde se vyšetřovaly všechny trestné činy, spáchané na území Prahy. Jednalo se o železniční oddělení, poštovní oddělení, oddělení pro stíhání padělatelů platidel, oddělení pro stíhání kapesních zlodějů a lupičů pokladen, mravnostní oddělení, evidenční oddělení, zjišťovací oddělení (daktyloskopická registrace a fotografie) a ústřední ohlašovací úřad.

Město bylo dále rozděleno do řady okresních komisařství, kterých počet stoupal zejména v letech 1938-1939, kdy byly ku Praze postupně připojeny mnohé její stávající předměstí. V každém z nich poté vznikl nový okresní komisariát.

V podstatě ve stejné době byla dokončena první etapa policejní reformy. Od roku 1923 stoupl počet policejní úřadů o další čtyři a celkově jich bylo již 29, z toho 9 policejních ředitelství. Počet jejich zaměstnanců vzrostl na 700 osob. Systém policejních úřadů v té době pokrýval celé území státu a v dalších letech přibývaly zejména policejní komisařství.

Významným zlomem bylo vytvoření Všeobecné kriminální ústředny, která vznikla na základě výnosu ministra vnitra z 13. března 1929. Mezi její základní úkoly patřilo: vést evidenci všech celostátně působících zločinců, zločinců-specialistů, a zvláště nebezpečných zločinců; soustřeďovat správy všech bezpečnostních orgánů o jejich činnosti a podílet se na výcviku bezpečnostních orgánů, kteří se stíháním takovýchto zločinců zabývaly. Do sebe zahrнула další složky pražského Policejního ředitelství, takže soustřeďovala Oddělení pro stíhání padělatelů platidel, Ústřední daktyloskopickou stanicí; Oddělení pro pátrání obchodu ženami a dětmi; Oddělení železniční; Oddělení poštovní, Právní oddělení, Oddělení zjišťování totožnosti; Oddělení k pátrání po nezvěstných osobách a evidenci neznámých mrtvých; Oddělení pro srovnávání a zkoumání písma; Ústřední sbírku podobizen; Redakční

oddělení, které vydávalo Ústřední policejní věstník a Policejní oznamovatel; Oddělení zpráv a Policejní muzeum. V oblasti evidenční teda opět došlo k propojení policejních a četnických kartoték, takže Všeobecná kriminální ústředna měla po svém vzniku k dispozici v evidenci 250 000 karet.

Z hlediska mezinárodní spolupráce při pražském policejním ředitelství československá Mezinárodní komise kriminální policie, která byla obnovena v roce 1924 za účasti představitelů ČSR, předchůdce dnešního Interpolu.

Svou vlastní organizaci kriminální služby si ale vytvářelo rovněž české četnictvo. V roce 1922 bylo u zjišťovacího (poznávacího) úřadu Policejního ředitelství v Praze, zřízené Četnické ústřední pátrací oddělení. Jeho úkolem bylo zřízení daktyloskopické služby uvnitř četnictva, podávání znaleckých posudků a řízení četnické pátrací služby. V jeho čele stál velitel, který měl k dispozici osm příslušníků různých specializací. V roce 1928 se změnilo v samostatné Ústřední četnické pátrací oddělení s počtem 23 mužů.

Jeho úkoly popisují P. Macek a L. Uhlíř ve své publikaci Dějiny policie a četnictva II.: „organizovalo a jednotně řídilo pátrací a daktyloskopickou službu četnictva; soustřeďovalo zprávy o pachatelích z povolání, kteří páchali trestné činy na území přesahující obvod četnické pátrací stanice a o pachatelích, jejichž trestná činnost byla mezinárodního významu, nebo způsobila zvláště vysokou škodu; řídilo pátrání po mezinárodních pachatelích; za spolupráce s vědeckými ústavy a různými institucemi poskytovalo četnickým pátracím stanicím a bezpečnostním úřadům znalecké posudky a potřebné rady pro další postup při pátrání po pachatelích...

Podle těchto úkolů byly oddělení rozděleny na skupiny: daktyloskopickou, fotografickou, specializace pachatelů - kriminální evidence, evidence cikánů a lupičů pokladen - korespondence, zpráv a bezpečnostního rozhlasu, organizační – studijní a skupinu řídicí chov, výcvik a používání služebních psů.“

Jak vyplývá z výše uvedeného, opírala se o síť četnických pátracích stanic, které byly ustanoveny k 1. lednu 1928. Původně každou z nich tvořila pouze čtveřice četníků a vznikaly jen u vyčleněných okresních velitelství. Ve své činnosti se osvědčily, a tak rostl jejich stav, počet i pravomoci. Původně jich na území existovalo 40, z toho 17 v Čechách, 8 na Moravě, 1 ve Slezsku, 12 na Slovensku a 3 na Podkarpatské Rusi, v roce 1935 se jejich počet zvýšil na 42. Současně rostla nejenom odborná připravenost jejich příslušníků, ale stejně tak technické vybavení.

V roce 1929 začala světová hospodářská krize, která sice Československo zasáhla o něco později jako jeho okolí, ale o to však silněji. Došlo k výrazné radikalizaci obyvatelstva,

což na jedné straně vedlo k neustálému posilování KSČ a stejně tak stran, působících na národním principu, a to mezi Němci, Maďary, ale i Slováky. Z hlediska strukturálních změn v činnosti policie (včetně policie kriminální) a četnictva třicátá léta nepřinesla tolik pohybu jako dvacátá, přesto i zde jsou jasná specifika. Tou první byl dopad krize a s ní spojenou nezaměstnaností, kterou bylo postiženo skoro jeden milión lidí, na vývoj kriminality. Prudce stoupaly násilné a hospodářské trestné činy.

Na jeho základě bylo pak vydáno vládní nařízení ze dne 6. března 1936 (č. 51/1936 Sb.) o organizaci policejní správy a služby a o některých opatřeních v oboru vnitřní správy. Kromě jiného stanovovalo, že vláda může policejní úřady zřídit všude, kde to uzná za vhodné, a tudíž k tomu nemusí mít jakýkoli souhlas místních orgánů samosprávy, především těch, kterých se zmocnili radikálně naladěni sudetští nacionalisté. Nadále prezentovalo existenci dvou základní policejních složek - Sbor uniformované stráže bezpečnosti a Sbor neuniformované stráže bezpečnosti.

Na tomto základě došlo k mohutnému rozmachu státních policejních orgánů, protože v letech 1936-1938 vzniklo 49 nových policejních úřadů, a zvláště pak policejní ředitelství v Liberci a v Českých Budějovicích. Do policie bylo přijato 5 784 nových příslušníků a jejich počet v roce 1937 dosáhl čísla 14 246 mužů.

Nastal rok 1938, který od základu změnil celou první ČSR. Aktivity německých nacionalistů rostly a ministerstvo vnitra se tento trend opět snažilo ovlivnit dalším růstem státních policejních úřadů a policejních expositur, přičemž cílem bylo hustě pokrýt celé území Sudet. Tak např. přímo v roce 1938 nové státní policejní úřady ve městech Libavá, Slavonice a Jemnice, policejní expositury v čele s exponovanými policejními důstojníky byly zřízeny ve Vítkově, Odrech, Fulneku, Vranově a Jaroslavicích, přičemž nová policejní expositura v Jaroslavicích na sebe převzala povinnosti policejní expositury v Hrušovanech-Šanově, tímto vládním nařízením zrušené. Vyhláška ministra vnitra ze dne 14. června 1938 (č. 131/1938 Sb.) dále rozšířila síť policejních úřadů a expositur. Zřízeny byly státní policejní úřady v Domažlicích, Lovosicích, Nové Bystřici a Podbořanech, rozšířený byl správní obvod policejních úřadů v Plané, Litoměřicích, Vysoké nad Jizerou, Trutnově a Náchodě, státní policejní expositura ve Frýdlandu byla povýšena na policejní úřad, sídlo státního policejního úřadu v Děčíně bylo přeneseno do Podmokel. Státní policejní expositura byla zřízena ve městech Touškov, Štětí, Doksy, Mimoň, Doupov a Ústěck. Vyhláška ministra vnitra ze dne 25. srpna 1938 (č. 169/1938 Sb.) zřídila státní policejní úřadu (policejní ředitelství) v Hradci Králové. Jak bylo uvedeno výše, u všech těchto státních policejních úřadů se rovněž vznikala oddělení kriminální policie.

Po Mnichovské dohodě bylo od ČSR odtrženo celé pohraničí, ale stejně tak území v hloubce Čech a Moravy. Výrazně to narušilo rovněž stávající policejní strukturu ČSR, protože na odtrženém území se nacházela většina policejních úřadů a policejních expositur, s čím se nové vedení resortu ministerstva vnitra muselo vypořádat. Stejně tak byla narušena struktura kriminální policie a muselo se přistoupit ke zpevnění té, která zatím zůstala. Některé policejní úřady byly povýšené, jiným bylo rozšířeno teritorium působnosti, další vznikly.

Vyhláškou ministra vnitra z 31. října 1938 (č. 273/1938 Sb.) byl k 21. listopadu 1938 zřízený státní policejní úřad (policejní ředitelství) v Olomouci. Současně byl rozšířen správní obvod státního policejního úřadu v Domažlicích, Náchodě, Polici nad Metují, Moravské Ostravě. Spolu s tím byl zřízen státní policejní úřad v Terezíně, Vysoké nad Jizerou, Moravské Nové Vsi.

Dne 15. března 1939, půl roku po odtržení Sudet, německá armáda obsadila zbytek Čech a Moravy. Veškerou moc nad tzv. Protektorátem Čechy a Morava, který byl násilně vytvořený, přešel na hitlerovské Německo. Existující vládní orgány a instituce se změnily ve fiktivní. To samé se týkalo bezpečnostních orgánů. Článek 7. Výnosu Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava stanovuje: „(1) Říše poskytuje protektorátu vojenskou ochranu. (2). Vykonávajíc tuto ochranu, udržuje Říše v protektorátu posádky a vojenská zařízení. (3) Pro udržení vnitřní bezpečnosti a pořádku může protektorát zříditi vlastní sbory. Organizaci, početné sílu a výzbroj určí říšská vláda“. Ještě jasnější je článek č. 11.: „(1) Říše může vydávati právní předpisy s platností pro protektorát, pokud to vyžaduje společný zájem. (2) Pokud je dána společná potřeba, může Říše převzít do správy správní obory a zříditi k tomu potřebné vlastní říšské úřady. (3) Říšská vláda může učiniti opatření potřebná k udržení bezpečnosti a pořádku.“

Na základě toho na území tzv. Protektorátu vznikla síť bezpečnostních institucí, jak je známe z hitlerovského Německa.

Jako první se již po Mnichovské dohodě na naše odtržené území dostaly oddíly bezpečnostní policie a bezpečnostní služby SS (*Sicherheitsdienst - SD*), které se podílely na obsazení Sudet. Za nimi následovala Bezpečnostní policie (*Sucherheitspolizei – Sipo*), se dvěma součástmi - Tajnou státní policií (*Gestapo*), do které byla zařazena také hraniční policie (*Grenzpolizei*), pak státní i obecní Kriminální policie (*Kriminalpolizei – Kripo*). Objevily se zde i další bezpečnostní orgány a instituce hitlerovského Německa, kterých rozbor, stejně jako podrobný popis organizace a činnosti (obdobně jako výše uvedených policejních orgánů), není předmětem tohoto materiálu.

Jak po Mnichovské dohodě, také 15. března 1939 se na zbylém území Čech a Moravy nejdříve objevily oddíly bezpečnostní policie a bezpečnostní služby SS (*Sicherheitsdienst*), následované některými oddíly Sipo – Gestapo a Kripo.

V Praze se nacházela vedoucí úřadovna Kripa, která působila na poli boji proti kriminalitě, hospodářské trestné činnosti a černému obchodu. Podřízené jí byly venkovní úřadovny a kriminální stanice na nejnižším stupni řízení.

Sktruktura německých bezpečnostních orgánů na území Protektorátu se udržela poměrně dlouho, ale situace se měnila koncem války. V roce 1944 došlo ke sjednocení jednotek Gestapa a Kripa a vzniklo jednotné Velitelství Sipo (*Kommandeur der Sipo*). Ve stejném roce se pod policejní velení v Praze dostaly rovněž služebny v Sudetech.

Samotné protektorátní bezpečnostní orgány uvnitř Protektorátu navenek vypadaly nezávisle, na první pohled stejně jako před 15. březnem 1939, ale vnitřně jejich význam výrazně poklesl. Z hlediska německého měly pouze charakter pomocných policejních orgánů.

Na protektorátní ministerstvo vnitra byli, podobně jako na všechny ostatní instituce, dosazeni němečtí policejní důstojníci, kteří jeho činnost kontrolovali a vedli pro Německo žádoucím směrem. Co se týče samotné státní policie, se musí konstatovat, že nová moc ji převzala fakticky beze změn, včetně příslušných zákonů, které řídily její činnost. V první řadě to platí o vládním nařízení č. 51/1939 Sb. o organizaci policejní správy a služby z 6. března 1939. Nová redakce ho jen uvedla jeho text do souladu s reáliemi Protektorátu. Např. termín „státní policejní úřad“ byl zaměněn na „vládní policejní úřad“.

Podobné to bylo se strukturou policejních úřadů. Přirozeně, že ty, které se nacházely v odtržených Sudetech, již pod tzv. Protektorát nespádaly. Takže v Čechách zůstaly jen 4 policejní ředitelství – Praha, České Budějovice, Hradec Králové a Plzeň. Na Moravě vládla situace obdobná a zbyly zde 3 policejní ředitelství – Brno, Moravská Ostrava a Olomouc. Vše doplňovala již omezená síť policejních komisariátů a policejních expositur.

V letech 1940 – 1941 došlo k jejich dalšímu omezení. V Čechách byly nejdříve k 1. lednu 1941 na základě vládního nařízení z 21. listopadu 1940 (č. 449/1940 Sb.) zrušené policejní úřady v Terezíně a Vysoké nad Jizerou. Vládním nařízením z 19. prosince 1940 ke stejnému datu také policejní úřad v Polici nad Metují (č. 450/1940 Sb.). V roce 1941 byl k 1. lednu 1942 zrušený policejní úřad v Domažlicích (vl. nař. ze 7. srpna 1941 č. 423/1941 Sb.).

Na Moravě byl nejdříve vládním nařízením z 25. dubna 1940 (č. 195/1940 Sb.) k 20. červnu 1940 zrušený policejní úřad v Jemnici a poté výše uvedeným vládním nařízením z 21. listopadu 1940 byl zrušený policejní úřad v Moravské Nové Vsi (č. 449/1940 Sb.). Úkoly zrušených policejních úřadů přešly na zbylé úřady nebo na ministerstvo vnitra.

Na tom dlouhou dobu organizační změny, týkající se policejních úřadů, skončily. V roce 1942 došlo pouze ke změně správního obvodu policejního ředitelství v Olomouci (č. 74/1942 Sb.) a krátce poté v Českých Budějovicích (č. 129/1942 Sb.)

Podle vládního nařízení č. 51/1939 Sb. byla policie i nadále rozdělena na uniformovanou a neuniformovanou, čili na uniformovaný policejní strážní sbor a neuniformovaný policejní strážní sbor. Také na podstatě jejich činnosti, služebné podřízenosti, struktury, výzbroji a výstroji se moc nezměnilo. Obě tyto složky působily u všech policejních úřadů.

Neuniformovaná policie nejdříve neprošla žádnými většími změnami. Její sbor byl, obdobně jako tomu bylo u uniformované policie, přidělen ke každému z vládních policejních úřadů. Část její příslušníků vykonávala kriminální službu, druhá část se věnovala zpravodajské činnosti, zejména v oblasti ochrany hospodářství a boje proti kriminalitě vůbec, ale dohlížela i na morálku, vykonávala sociální policii. Působili v ní policejní úředníci, gážisté mimo služební třídy a policejní agenti.

Velitelství kriminální policie bylo v Praze a v Brně. Praze podléhalo deset kriminálních oddělení (České Budějovice, Hradec Králové, Jičín, Kladno, Klatovy, Kolín, Mladá Boleslav, Pardubice, Plzeň a Tábor. Brnu tři kriminální oddělení v Moravské Ostravě, Olomouci a Zlíně. Nadále existovala Všeobecná kriminální ústředna.

Dne 21. září 1941 byl do funkce zastupujícího říšského protektora jmenovaný obergruppenführer SS a generál policie, šéf Hlavního úřadu říšské bezpečnosti (RSHA) a Bezpečnostní služby (SD) Reinhard Heydrich, který po čase začal provádět svou policejní reformu. Stal se totiž současně také velitelem protektorátní policie, což zvyšovalo jeho pravomoci. Zavedl novou organizační přestavbu protektorátního ministerstva vnitra, které se od té doby členilo na devět sekcí, takže význam jeho V. sekce, které se jako jediné zabývalo policejními záležitostmi, poněkud zapadal.

Posledním krokem této reformy bylo ustanovení dvou generálních velitelství bezpečnostních složek – uniformované a neuniformované protektorátní policie, na ministerstvu vnitra k 1. červenci 1942, čímž se opět bezpečnostní význam ministerstva zvýšil. Do čela obou těchto generálních velitelství byli postaveni vysocí němečtí policejní důstojníci, kteří byli současně důstojníky SS. V. sekce – bezpečnostních záležitostí, na ministerstvu vnitra tím zanikla. Oba generální velitelé ale již nepodléhali ministerstvu vnitra, ale přímo K. H. Frankovi.

Němečtí policejní důstojníci si plně podřídili také nově ustanovené funkce inspektorů uniformované a neuniformované policie pro Čechy a Moravu, protože i tyto funkce byly

obsazené Němci. U neuniformované policie funkce vedoucích kriminálních policejních centrál v Praze a v Brně se dostaly plně do rukou Němců. Byl smazáván organizační rozdíl mezi policií a četnictvem na straně jedné a vzrostl význam policie kriminální. Pod názvem neuniformovaná protektorátní policie byla spojena vládní i obecná kriminální policie.

Celou tuto strukturu již plně ovládali Němci. Došlo ke změnám v rajonizaci podle německého vzoru. Dne 30. září 1942 došlo ke změně v oblasti kriminálních ústředí. Až do té doby samostatně existující Všeobecná kriminální ústředna a Ústřední četnické pátrací oddělení byly spojené v jednu pod názvem Kriminální ústředna v Praze. Jí byly podřízené všechny policejní útvary – vládní policejní úřady a četnické pátrací stanice.

V čele kriminální služby stálo kriminální ředitelství, které se dělilo na čtyři kriminální inspekce a ty pak na kriminální komisariáty. První kriminální inspekce se zabývala poznávací službou, kriminálním zpravodajstvím, vedla pátrací kartotéku, kriminální policejní osobní spisy, vedla preventivní pátrání po zločinnosti, působila proti romské kriminalitě a vedlo kriminálně policejní biologické šetření. V Praze se dělila na čtyři komisariáty, v Brně na tři. Druhá kriminální inspekce měla za úkol potírat zločiny a zločince obecně nebezpečné, řemeslní a ze zvyku. Počet jejich komisariátů byl v Praze a Brně shodný – šest. Třetí kriminální inspekce měla v popisu potírat zločince, kterými se nezabýval druhý komisariát. V Praze měl osm komisariátů, v Brně čtyři – podle počtu místních služeben ve městě. Čtvrtá kriminální inspekce byla v podstatě původním oddělením „B“, kde se nejdříve předpokládalo, že bude celé převedeno přímo pod Gestapo. V Praze měla šest komisariátů, v Brně tři.

Boji proti kriminalitě mělo napomáhat také vládní nařízení č. 89/1942 Sb. o preventivním potírání zločinnosti z 9. března 1942. Jeho 1. § zaváděl plánovitý policejní dohled, kterému měli být vystaveni nenapravitelní kriminálníci, v nařízení označení jako „škůdci společnosti“.

Nehledě na skutečnost, že nová struktura protektorátní policie existovala již od Heydrichovy reformy v roce 1942, protektorátní vláda své vládní nařízení o protektorátní policii vydala až 28. března 1944. Nařízení bylo zařazeno do Sbírký zákonů a nařízení pod číslem 77/1944, odvolávající se na znění nařízení zastupujícího říšského protektora R. Heydricha z 27. února 1942, uveřejněném ve Věstníku říšského protektora, str. 42.

Oficiálně ukončilo činnost uniformovaného policejního strážního sboru a neuniformovaného policejního strážního sboru a zřídilo jednotnou Protektorátní policii. Až v dalším paragrafu Nařízení nadále udržovalo dělení policie na uniformovanou a neuniformovanou protektorátní policii. Neuniformovaná protektorátní policie se skládala z vládní kriminální policie a obecní kriminální policie, dosud nazývaná obecní výkonná

policie. V čele stál generální velitel neuniformované protektorátní policie. Sjednocením policejní výkonné moci se měli zabývat inspektoři protektorátní policie.

Paragraf 7. určoval organizaci a úkoly vládní kriminální policie. Pro zemi Českou to bylo kriminální ředitelství Praha, pro zemi Moravskou kriminální ředitelství Brno. Obě řídily kriminální oddělení a pobočky s omezenou věcnou a místní příslušností. Paragraf 8. byl věnován Obecné kriminální policii, kterou podřídil vládní kriminální policii.

Nařízení vstoupilo v platnost 7. dne po vyhlášení, tj. 8. dubna 1944.

Některé změny na základě tohoto vládního nařízení proběhly neprodleně, jinde situace nebyla tak jednoduchá. Tak např. k reorganizaci samotné kriminální služby došlo až v červnu 1944.

Nedobrou situací na úseku boje proti kriminalitě dokumentuje vládní nařízení z 25. května 1944 o policejní zajišťovací vazbě (č. 140/1944 Sb.). Nařízení celou tuto činnost svěřilo protektorátní kriminální policii. Současně stanovilo podmínky její přípustnosti, okruh lidí, kterých by se týkala a stejně tak délku trvání zajišťovací vazby.

Poslední změnu přineslo vládní nařízení z 6. listopadu 1944 o organizačních změnách v oboru vládní policie (č. 256/1944 Sb.). Nařízení v podstatě povýšilo většinu vládních policejních úřadů. Policejními prezidii se kromě Prahy napříště staly také policejní úřady v Plzni, Brně a Moravské Ostravě. Všechny ostatní policejní úřady se změnilly v policejní ředitelství, přičemž se zřejmě počítalo s proměnou dalších ředitelství v prezidia.

Činnost kriminální policie jako celku v období tzv. Protektorátu je na rozdíl od některých jiných policejních složek hodnocena v podstatě pozitivně. Boj proti zločinu a kriminalitě nebyl ze strany nacistického vedení chápán jako odbojová činnost a v podstatě ji nebylo bráněno. Přesto se řada příslušníků kriminální služby zapojila do odboje a v boji za obnovu ČSR položila vlastní životy.

Po osvobození ČSR prošla kriminální složka poměrně jednoduchým vývojem, protože základní změny se týkaly zejména řídicích stupňů policie a četnictva. Obě tyto složky, včetně obecné výkonné policie, de iure skončily svou činnost a vznikl jednotný Sbor národní bezpečnosti, což vedlo rovněž ke sjednocení jeho kriminální služby. Skončil tak vývoj, započatý již před Mnichovem a v mnoha náznacích realizovaný v období tzv. Protektorátu. Příslušníků kriminální služby se zatím dotýkal pouze problém očisty od zrádců a kolaborantů, započatý výnosem Generálního velitelství uniformované policie již 19. května 1945.

Jistým problémem bylo přirozeně začlenění bývalé bezpečnostní struktury – policie, četnictva a obecné policie do nového SNB. Nějaký čas se řešilo, co to SNB je, jaké orgány ho představují. Vždyť např. do nového SNB přešly skoro až beze změny celé organizační stupně

policie a četnictva. Jen se změnil název. Problémem bylo i jejich vrcholové řízení. Kromě ministerstva vnitra jeho přímou činnost řídila nejdříve Komise pro vnitřní bezpečnost v Praze, kterou 21. srpna 1945 nahradil Zemský odbor bezpečnosti, jenž se tím stal rozhodujícím a řídicím orgánem vnitřní bezpečnosti v Čechách, podřízeným pouze Ministerstvu vnitra. ZOB se vnitřně dělil do čtyř oddělení: ZOB I. – vnitro, ZOB II. – zpravodajství, ZOB III. - právní a správní úsek, ZOB IV. - dopravní úsek

Stal se také řídicím orgánem všech složek Národní bezpečnosti. Mezi jeho složky byla rovněž zařazena Zemská kriminální ústředna se svými podřízenými složkami. Působilo zde Ředitelství národní bezpečnosti v Praze a úřady NB v Plzni, Českých Budějovicích, Kladně, Náchodě a Hradci Králové. Podléhali mu všichni bezpečnostní referenti Okresních národních výborů a příslušných komisí národních výborů.

Všechny tyto změny zakotvil zákon č. 149/1947 Sb. o národní bezpečnosti, ze dne 11. července 1947. K úkolům SNB zařadil zejména: službu bezpečnostní a pořádkovou; střežení státních hranic; boj proti zločinnosti. Co se týče jeho základních složek v paragrafu 8., určil, že Sbor se skládá z:

- a) pořádkové složky;
- b) kriminální složky a
- c) státněbezpečnostní složky.

Kriminální služba byla teoreticky řízena Kriminální ústřednou v Praze (oddělení V/7 ministerstva vnitra), takže to na první pohled vypadá, že pokrývala celé území ČSR, ale ve skutečnosti řídila síť kriminálních institucí pouze v Čechách a na Moravě. Slovensko až do února 1948 jelo po vlastních kolejkách. Zemské národní výbory řídily tuto službu prostřednictvím zemských a oblastních kriminálních úřadoven. Zemské úřadovny vznikly v Praze, Brně s expoziturou v Ostravě. Okresní národní výbory ji řídili prostřednictvím okresních kriminálních úřadoven a orgánů SNB. Do jejich kompetence spadalo: „jednotné vedení a řízení kriminální služby, jakož i její výkon v obvodu oblastním, okresním a místním... Oblastní obvod tvoří několik okresů, okresní obvod tvoří okres, v jehož sídle je oblastní kriminální úřadovna zřízena a místní obvod tvoří obec sídla oblastní kriminální úřadovny.“ V okresech, kde takováto oblastní ústředna zřízena nebyla, plnily tyto úkoly okresní kriminální úřady. Vše se dělo v součinnosti s pořádkovou službou, zejména se stanicemi SNB.

Tato organizační struktura existovala do února 1948, ale i nějaký čas po něm.

Tehdy se ale zásadním způsobem změnila podmínka, ve kterých působila. Nejenže celkově došlo k postupné prioritizaci složky Státní bezpečnosti na úkor Veřejné bezpečnosti,

ve kterou se původní Národní bezpečnost proměnila, a kam kriminální služba spadala, ale došlo k pokusům ji radikálně prověřovat. Vše probíhalo pod heslem zbavení se starých odborníků, kteří byli často hledáni uvnitř kriminální služby. Probíhala rovněž zásadní centralizace. Sice byla i nadále deklarována podřízenost SNB příslušným národním výborům, ale ve skutečnosti byla tato podřízenost fakticky zcela zlikvidována. V této situaci došlo k novelizaci stávajícího zákona o národní bezpečnosti, který byl v nových podmínkách pokládán za zastaralý. Dne 21. prosince 1948 československé Národní shromáždění přijalo zákon č. 286/ 1948 Sb. o Národní bezpečnosti.

Hlavní myšlenkou zákona byla i nadále jednota SNB a jeho centralizace. Přesto právě zde sledujeme jeho faktické rozdělení na dvě složky – Státní bezpečnost a Veřejnou bezpečnost, ještě stále ale označovanou termínem Národní bezpečnost, do které byla zahrnutá složka pořádková a kriminální. Současně probíhala reorganizace SNB, přičemž vznikla řada nových útvarů a institucí. Výnosem ministra vnitra č. 231/00-9/BP/6 z 15. listopadu 1949 byla Národní bezpečnost rozdělena do tří složek:

1. odbor veřejné bezpečnosti Ministerstva vnitra – Velitelství veřejné bezpečnosti, čímž se na scénu dostal výraz i instituce Veřejná bezpečnost;
2. Velitelství bezpečnostního letectva;
3. Velitelství pohraniční stráže.

K 1. lednu 1949 bylo v Česku a na Moravě zlikvidované zemské zřízení a nahrazeno krajským. Přirozeně, že to mělo dopady i na organizační strukturu SNB. Na úrovni nového kraje vznikla Krajská velitelství StB (KV StB) a Krajská velitelství VB (KV VB), od roku 1952 označované jako Krajská správa StB (KS StB) a Krajská správa VB (KS VB).

V této situaci došlo ke třem závažným organizačním změnám:

1. Rozdělení MV na dvě samostatná ministerstva v roce 1950,
2. Reorganizace v polovině roku 1951 a
3. Opětovné spojení obou ministerstev.

První akt se udál vládním nařízením ze dne 23. května 1950, kterým bylo zřízené Ministerstvo národní bezpečnosti. Na ně navazovala vyhláška ministrů vnitra a národní bezpečnosti z 23. května 1950 o vymezení působnosti obou rezortů. Ministerstvu národní bezpečnosti podle něj připadlo řízení SNB, Ministerstvu vnitra řízení národních výborů a výkon tzv. místní bezpečnosti, ale v podstatě tím byly likvidovány všechny pravomoci národních výborů vůči SNB. Výkonnými orgány Ministerstva národní bezpečnosti se staly Velitelství Státní bezpečnosti a Velitelství Veřejné bezpečnosti. Na základě této změny se u VB změnila struktura bezpečnostního systému v krajích, okresech i na místech.

Na Velitelství VB vznikl Sektor pro potírání kriminálních zločinů, který měl bojovat proti všem druhům kriminálních a hospodářských zločinů, páchaných v průmyslu, dopravě i v zemědělství. Nadále prováděl výzkumné práce v oboru kriminalistiky a vedl příslušnou evidenci. Tato organizace vydržela až do 1. ledna 1952, kdy byla poměrně zjednodušena a bojem proti kriminalitě se zabýval II. sektor Velitelství VB – kriminální služby. Na úrovni kraje i nadále existovalo Krajské velitelství národní bezpečnosti a její II. oddělení kriminální služby. Stejně to bylo na Okresních velitelstvích VB, kde rovněž existovalo II. oddělení kriminální služby. Další změna přišla v červnu 1952, kdy Velitelství VB bylo změněno na Hlavní správu Veřejné bezpečnosti, uvnitř které působil jeho I. odbor kriminální služby.

Dne 1. března 1951 přešla VB jinou zásadnější změnou. Byla zřízená okrsková služba – další ze sovětských zkušeností. Území Stanic SNB bylo rozděleno do menších okrsků v čele s okrskovým zmocněncem – okrskářem, který odpovídal za klid a pořádek v rámci svého okrsku. Jejich činnost byla nezastupitelná zejména na úrovni Stanice SNB, protože na vyšších stupních se tímto úkolem zabývaly samotné bývalé úřadovny kriminální služby. V důsledku podceňování VB jako celku vznikl problém s nenaplněností stavů její nižších článků, čímž docházelo k přetížení pracovníků kriminální služby a snížení výslednosti jejich práce. Situaci stěžoval mnohdy přímo i nepřímo vynucený odchod zkušených kriminalistů a nedostatečná odborná připravenost těch nových.

V tom čase se ale situace uvnitř ČSR začala uklidňovat. Po smrti J. V. Stalina v březnu 1953, začaly být otupovány první hroty nezákonného a neadekvátního nátlaku na obyvatelstvo. Jednou z reakcí na novou situaci bylo opětovné sjednocení Ministerstva vnitra a Ministerstva národní bezpečnosti. Stalo se tak tajným rozkazem ministra vnitra č. 143 z. 1. října 1953, který vyšel na základě vládního nařízení č. 77/1953 o nové organizaci ministerstev a ústředních orgánů státní správy. K zásadnímu obratu a ani přelomu, ale ještě stále nedošlo. Hlavní správa VB se stala řádnou součástí nového ministerstva.

V lednu 1954 vešla v platnost nová organizační struktura československé bezpečnosti. Iva Kvapilové ve své studii Organizační vývoj SNB v 50. letech se zaměřením na její veřejněbezpečnostní služku k tomu uvádí: „Nynější I. odbor kriminální služby byl rozdělen do šesti operativních odborů s tím, že každý odbor se bude zabývat vymezenou problematikou. Toto rozčlenění mělo umožnit lepší řízení a kontrolu práce jak na Hlavní správě VB, tak i směrem na podřízené útvary. V první řadě vznikly dva specializované odbory – odbor boje proti kriminálním trestným činům a odbor boje proti rozkrádání a spekulaci. Také úsek kriminální techniky prošel organizačními úpravami. Do roku 1952 bylo součástí IV. sektoru Velitelství VB (kriminální ústředna) a (po vzniku Hlavní správy VB) Kriminálního institutu i

technické oddělení. Při této reorganizaci byl zřízen na HS VB samostatný vědeckotechnický odbor s vymezenými právy a povinnostmi až na nejnižší útvary Veřejné bezpečnosti...

I. odbor boje proti kriminálním trestným činům měl na starosti odhalování běžné kriminální činnosti, mravnostních deliktů, alkoholismu, hazardních her, trestné činy mládeže a v tomto směru budoval a řídil agenturu, pečoval také o chov a výcvik služebních psů. Tato činnost byla rozdělena mezi čtyři oddělení

VI. odbor statisticko-evidenční vedl evidenci agenturních spolupracovníků všech součástí Veřejné bezpečnosti, finanční záležitosti spojené s agenturou, archiv osobních svazků a spisů, operativní evidenci VKO, kriminální statistiku, evidenci vyšetřovacích spisů a úschovu důkazních věcí. K tomu měl tři oddělení. VII. odbor vědecko-technický prováděl kriminálně technickou expertizu a diagnostiku, řídil práci mechanoskopickou, daktyloskopickou, kriminálně chemickou, kriminální fotografii a grafognosii. Vedl též redakci knihovny pro kriminalistiku a kriminalistické muzeum. Svou činnost měl rozdělenou mezi šest oddělení.“

Hlavní správě Veřejné bezpečnosti byly podřízeny Krajské správy a Okresní oddělení ministerstva vnitra. Krajské správy vznikly sloužením KS StB a KS VB k 1. lednu 1954. Pro boj proti trestné činnosti byly zřízeny nové odbory podléhající Hlavní správě VB. Bývalé stanice SNB byly nahrazeny venkovními odděleními VB. Znovu však docházelo k řadě problémů, nejasnostem a neuváženým rozhodnutím, daných rychlými, a ne řádně propracovanými organizačními metodami, dogmatickým přebíráním sovětských zkušeností, podceňováním klasických forem kriminalistické práce apod.

Koncem 50. let byl SNB v podstatě stabilizovaný, i když se střetal s řadou nových problémů.

Nicméně Veřejná bezpečnost se stále více potkávala s některými novými problémy, a to zejména ve využití spojovací a dopravní techniky. Přesto se až do konce 50. let již nic závažného neudálo. Výjimku tvořil dopad změny v oblasti územní organizace státu. Dne 9. dubna 1960 byl přijatý zákon č. 36/1960 Sb. o územním členění státu s účinností od 11. dubna 1960. Z původních 19 krajů a dvou ústředních národních výborů, členěných na 306 okresů s 14 807 obcemi, zůstalo jen deset krajů a 108 okresů, k čemu se přidalo hlavní město Praha s deseti obvody.

Nová struktura státu se přirozeně odrazila v organizaci struktury SNB, kterou řešil rozkaz ministra vnitra z 2. března 1960, tedy již v době schvalování zmíněného zákona. V každém z deseti krajů vznikla Krajská správa MV, v rámci každé z nich pak správa VB. Zachována byla Městská správa VB v Praze s příslušnými deseti obvody, která se stala

součástí Krajské správy MV Praha. V jednotlivých okresech byla zřízená Okresní oddělení MV, dělená na další oddělení. Nová struktura nabyla platnost 1. dubna 1960.

V tomto období došlo k poklesu trestné činnosti a nadšení z tohoto jevu se projevilo v procese přípravy podkladů pro XII. sjezd KSČ, který se konal v prosinci 1962. V jeho materiálech bylo konstatováno: „s narůstajícím socialistickým uvědoměním nejširších mas bude se přirozeně činnost Bezpečnosti, spodu a prokuratury v porovnání s například dnešním stavem zmenšovat. Boj proti negativním jevům povedeme stále více organizátorskou prací a morálně výchovným působením“. V dokumentech MV, které se rozpracováním této teze na podmínky Ministerstva vnitra a Sboru národní bezpečnosti, se pak obdobně konstatovalo, že „práce SNB v mnoha směrech neodpovídá tomuto stupni vývoje společnosti“, tj. tomuto hodnocení.

V rámci uplatňování závěru tohoto sjezdu pak byly zpracovány dokumenty: Výhled činnosti VB do roku 1970 a Hlavní směry a cíle činnosti Ministerstva vnitra.

Mezi základní úkoly VB stanovil:

- 1) Vyjasnit a formulovat postavení a úkoly Veřejné bezpečnosti v systému státních orgánů a upřesnit vztahy VB k národním výborům;
- 2) Dosavadní organizační strukturu Veřejné bezpečnosti uvést do souladu se současnými úkoly;

Na úseku boje s kriminalitou Výhled orientoval příslušníky VB na překonání defenzivního ponětí práce a nastoupení ofensivního, cílevědomého, plánovitého a komplexního boje s trestní činností. Výhled se stejně tak věnoval přípravě zásadní organizační změny na nejnižším článku – zřízení OO VB, posilnění postavení HS VB, správ VB v krajích a vyřešení začlenění železničních oddělení VB.

Došlo k reorganizaci resortního školství a vrcholem této činnosti bylo zřízení Ústavu kriminalistiky při Právnické fakultě UK v Praze. Byl to úkol skutečně závažný, protože v roce 1962 nesplňovalo kvalifikační předpoklady 73 % a v roce 1963 75 % příslušníků. Výuka začala až v školním roce 1966/1967. Ve stejném roce začala pracovat mimořádně důležitá instituce, a to Kriminalistický ústav VB, který sjednotil roztržštěné složky na různých úrovních a vytvořil jednotné vědecké pracoviště. Významnou úlohu sehrávala také jeho vědecká rada.

Východisko se vidělo rovněž v likvidaci okrskových zmocněnců a návrat ke stanicím SNB, tentokrát pod názvem Obvodní oddělení VB – OO VB. Práce na tomto úkolu začaly již v roce 1963 a v tom samém roce se objevily první experimentální OO VB. Protože se

osvědčily, rozkaz ministra vnitra č. 3 ze dne 19. ledna 1964 zavedl OO VB na celém území státu.

Celkový vývoj byl dovršený přijetím zákona č. 70/1965 Sb. ze dne 30. června 1965 o Sboru národní bezpečnosti. Sbor už nebyl výkonným orgánem národních výborů, ale samostatným orgánem, vyvozujícím svou působnost ze zákona.

Další změny se udály na základě dokumentu Zásady uspořádání řídicí činnosti Sboru národní bezpečnosti a Sboru nápravní výchovy, přijatém Předsednictvem ÚV KSČ 15. února 1966. Stanovil následující úkoly:

- 1) postupná organizační přestavba resortu směrem k posílení výkonu služby, omezení přebujelosti řídicího aparátu, překonání roztržitého a využití vnitřních rezerv resortu,
- 2) posílení oborové samostatnosti VB a StB,

Na základě toho se Krajské správy Ministerstva vnitra se ještě v tomto roce přejmenovaly na Krajské správy Sboru národní bezpečnosti. Jejich organizaci, stejně jako Okresních oddělení VB stanovil rozkaz ministra vnitra č. 12 z 24. března 1966. Na přímé činnosti kriminální služby se ale nic neměnilo. Tak např. na Hlavní správě VB i nadále působil 1. odbor obecné kriminality, který se zabýval organizací a koordinací boje proti kriminální trestné činnosti na území celé ČSSR, poskytoval praktickou pomoc podřízeným útvarům a zpracovával závažné trestné činy, organizoval celostátní pátrání po pachatelích trestných činů, po pohřešovaných osobách, neznámých mrtvolách a odcizených věcech, organizoval boj proti požárům a sledoval problematiku výbuchů, vedl pátrací pomůcky, prováděl opatření spojená s převýchovou osob vracejících se z výkonu trestu. Vnitřně se dělil na 1. oddělení – boj proti násilným trestným činům, 2. oddělení – boj proti majetkovým trestným činům, 3. oddělení – celostátní pátrání, 4. oddělení - operativně-taktická evidence.

Druhý odbor se zabýval hospodářskou kriminalitou a dělil se do čtyř oddělení.

Rok 1968 přinesl radost i zklamání. Objevily se mnohé koncepce, z kterých se uskutečnila jen část. V oblasti VB se navrhovalo vyřešit její vztah k národním výborům, osamostatnit složky kriminalistickou, pořádkovou a dopravní. Nespokojenost na druhé straně přinesly tlaky na SNB jako celek, ale i na VB, stejně tak příslušníky kriminální služby. Jejich část si stěžovala na šikanózní nálady, ve kterých někdy pracovala. Kritika na čas ustoupila po vraždě mladého příslušníka VB Václava Kabeláče, kterého kriminální pachatel usmrtil dýkou 22. března 1968. Celkově však události roku 1968 ale žádné podstatné organizační změny pro kriminální službu nepřinesly. Jiné to bylo v oblasti výhledové, kdy na základě Akčního programu KSČ byly vypracované Akční program MV, na jeho základě Akční program VB.

V srpnových dnech významná část příslušníků VB pomáhala zajišťovat veřejný pořádek, ale rovněž i nadále bojovala s kriminálním podsvětím.

Veřejné bezpečnosti se ale významně dotkly důsledky federalizace ČSSR, která vstoupila v platnost 1. ledna 1969. Jádro boje proti kriminalitě bylo položeno na bedra obou republik. V obou vznikla republiková ministerstva vnitra. MV ČSR vzniklo 5. března 1969. na základě zákona ČNR č. 2/1969. V rámci jeho struktury bylo rovněž ustanovené Hlavní velitelství VB, jako jeden z útvarů jeho výkonného aparátu. Podléhaly mu služby kriminální, pořádková a dopravní. Kromě něho pracovala Správa vyšetřování VB. Správa kriminální služby HV VB se vnitřně dělila na 1. odbor obecné kriminality, 2. odbor hospodářské kriminality a 3. zvláštní odbor (ustanovka a sledování). Výhledově se i dále uvažovalo o vytvoření jednotné kriminální služby. Pod nově ustanovené FMV spadaly pravomoci nad částí Veřejné bezpečnosti, a to v těch oblastech trestné činnosti, které svým rozsahem území obou republik překračovaly. Tyto úkoly měla vykonávat Federální kriminální ústředna.

Pozice FMV ČSSR se ale brzo začala zvyšovat. Již 15. července 1970 přešla pod FMV řada kompetencí VB, a to odhalování trestné činnosti padělání a rozšiřování padělaných platidel, veřejných listin a cenin, při řešení drogové problematiky, při odhalování závažných kriminálních a hospodářských trestných činů přesahujících rámec republik, ve vedení kriminalistických evidencí, při zajišťování celostátního pátrání, při ochraně státních hranic a ve výzkumu kriminalistické techniky.

Poslední velká změna, která se uskutečnila před XIV. sjezdem KSČ, byl vznik Federální správy VB rozkazem ministra vnitra č. 5/1971 Sb. Zákon současně zrušil všechny složky FMV, které se problematikou Veřejné bezpečnosti až do té doby zabývaly. V čele správy stál její náčelník, který měl zajišťovat koordinaci postupu obou republikových hlavních velitelů VB, konzultovat s nimi, vytvářet koncepce a stanovovat hlavní úkoly. V praxi však náčelník FS VB jejich autoritu, nebo dokonce autoritu republikových ministrů vnitra, někdy negoval, což vytvářelo nepříjemné třecí plochy. Federální správě VB podléhaly: odbor koordinace a koncepce VB; odbor ústřední evidence; Federální kriminální ústředna a Kriminalistický ústav VB.

Po roce 1971 začala zcela nová etapa ve vývoji VB a tím i jeho kriminální služby. Trvala až do roku 1989 a vyznačovala se celistvostí, více méně pozvolným vývojem bez zvláštních výkyvů a napětí, pouze dílčími reorganizacemi a reformami, vnitřní stabilizací, nejdřív stagnací a pak jen pomalým stoupaním kriminality, ale stejně tak rostoucí úrovní vzdělanosti příslušníků SNB, materiální technickou vybaveností, včetně techniky operativní, a personální stabilitou. Růst významu kriminální služby našel svůj výraz ve vytvoření příslušné

Správy kriminální služby, podřízené Hlavnímu velitelství VB MV ČSR. Na ní byl napojený krajský a okresní článek, kde působila příslušná oddělení a skupiny kriminální služby. I. Kvapilová ve své studii Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejněbezpečnostní složku, k tomu uvádí:

„Vnitřní skupina – zabezpečovala administrativní práce související s činností správy - odbor obecné kriminality – metodicky řídil a kontroloval podřízené útvary, organizoval boj s obecnou kriminalitou, koordinoval odhalování trestné činnosti, zpracovával rozbor, zprávy, podklady a informace o stavu a vývoji obecné kriminality, vyhlašoval pátrání po hledaných osobách a věcech, žádal vyhledávání celostátního pátrání, ve vymezeném rozsahu prováděl přímý výkon služby, zajišťoval kriminalisticko-technickou činnost ve VB, organizoval a prováděl výcvik služebních psů; dělil se na 3 oddělení, skupinu kriminalistické techniky, výcvikové středisko Býchory a chovatelskou stanici Prackovice - odbor hospodářské kriminality – měl na svém úseku podobné úkoly jako OOK a dělil se na 3 oddělení - zvláštní odbor – metodicky řídil a kontroloval zvláštní odbory správ VB a přímo vykonával tajné sledování, šetření a zpracovávání všeobecných a speciálních ustanovek; dělil se na sekretariát, oddělení sledování a skupinu ustanovky.“

Federálnímu ministerstvu také podléhala Federální správa VB i s její všemi složkami, štáb CO, odbor ústřední evidence, šifrový odbor, cizinecký odbor a aparát komise pro ochranu utajovaných skutečností.

V rámci vedení Veřejné bezpečnosti na úrovni ČR až do roku 1975 nedošlo k žádným zásadním změnám. Nadále existovalo Hlavní velitelství VB, v čele s hlavním velitelem, podřízeným náměstkem ministra vnitra ČSR. Jeho první zástupce řídil správu kriminální služby, další zástupce politicko-výchovnou činnost. Vnitřně se dělilo do několika odborů a skupin. Nejdůležitější z nich byly Správa kriminální služby, Odbor pořádkové služby, Odbor dopravní služby a Oddělení správních služeb.

Neměnil se ani jeho hlavní úkoly – i nadále se podílelo na ochraně stávajícího režimu, ochraně veřejného pořádku, života, zdraví majetku a důstojnosti osob a majetku v socialistickém vlastnictví, organizovalo boj proti kriminalitě... Změnou však prošel krajský a okresní stupeň řízení. Stalo se tak na základě rozkazu ministra vnitra ČSSR č. 28. z 16. srpna 1974. Podle jeho Zásad organizace územních útvarů SNB došlo k 1. září 1974 k posílení zejména Krajských správ. Na úrovni okresu i nadále existovalo Okresní oddělení VB, které zahrnovalo skupiny obecné kriminality, hospodářské kriminality, dopravní služby a správních, oddělení vyšetřování, vnitřní a hospodářské.

Mimořádný význam pro práci SNB mělo přijetí zákona o SNB č. 40/1974 Sb, ze dne 24. dubna 1974. Znění tohoto zákona více odpovídalo požadavkům, které na činnosti Sboru kladly stranické orgány.

Druhá polovina 70. let se tedy z hlediska stávajícího systému jevila být poměrně pokojným obdobím. V její první části došlo k poklesu trestné činnosti, přičemž její objasnitelnost oscilovala stále kolem 80 %. V rámci VB také k žádným podstatnějším změnám nedocházelo. Jediným závažnějším procesem byla dislokace obvodních oddělení VB (OO VB), které byly původně vytvářené ve třech typech po celém našem území. Realizace tohoto rozkazu se ale protáhla až do roku 1983.

Také první polovina 80. let byla vedením KSČ a státu traktována jako v podstatě klidná a v oblasti bezpečnosti stabilizovaná. Především nedošlo k žádným závažnějším změnám v rámci samého FMV. Podobná situace byla na úseku republikových ministerstev vnitřních, která se dělila především na bezpečnostní úsek a civilněprávní úsek. České MV dále řídilo Správu kriminální služby ČSR, Správu pořádkové a dopravní služby VB ČSR, Správu vyšetřování VB ČSR, odbor ochrany objektů ČSR a Pohotovostní pluk VB ČSR.

Také v rámci Veřejné bezpečnosti k žádným podstatným změnám nedošlo. Po roku 1983, kdy byla dislokace ukončena, nastal poněkud obrácený proces redislokace, kdy se zase některé až příliš velké OO VB opět rozdělily na menší.

Další období 80. let ale již tak prvoplánově idylické nebylo. Úroveň kriminality ale byla stále stejná. Na úseku VB bylo v její nejvyšších patrech změn minimálně, nebo byly skutečně dílčí. Na počátku roku 1989 pod FS VB spadaly zejména složky, které řídily její chod, přičemž ostatní části byly rozdělené do pěti odborů: I. - Federální kriminální ústředna, II. - pořádkové a dopravní služby, III. - kriminálních evidencí a statistik, IV. - oborové výpočetní a informační středisko VB, V. - ochrany objektů a technického rozvoje. Kromě nich zde byl ještě odbor projekce uceleného informačního systému VB a Kriminologický ústav VB.

Proměnou prošla ale obě republiková ministerstva vnitřních. V ČSR tak bylo učiněno na základě zákona ČNR č. 60/1988 Sb., o změnách v organizaci a působnosti ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČSR. Ministerstvo vnitřních se tímto změnilo na Ministerstvo vnitřních a životního prostředí.

Po listopadu 1989 přišly postupné změny na úrovni celé VB. Pod FMV i nadále spadaly příslušné organizační služby, inspekce ministra a nejdůležitější instituce Veřejné bezpečnosti plus Federální správa Veřejné bezpečnosti. Následně vzniklo několik nových úřadů a institucí, ze kterých byl nejvýznamnější odbor boje s mezinárodní zločinností a odbor

pro spolupráci s Interpolem. Na 59. Valném shromáždění Interpolu v Ottavě v roce 1990, byla přijata naše žádost o přijetí Policie ČSFR do Interpolu a 16. prosince 1990 byla v Praze zřízená Národní ústředna Interpolu Praha.

Mnohem závažnější dopad měl vznik atmosféry, ve kterém se příslušníkům VB proti skutečným pachatelům jen velice těžce zasahovalo. Autorita VB klesla na nejnižší úroveň a společnost se začala k této složce chovat lépe až po ukončení vlny vězeňských vzpour a prolomení první vlny vzestupu polistopadové kriminality. V dalších letech se ale objevily zcela nové formy kriminality, na které naše bezpečnostní orgány připravené nebyly – zneužívání velké a malé privatizace, fakturační podvody, nájemné vraždy tzv. bílých koní, vznik prvních gangů a zločineckých seskupení, vykrádání kostelů nebo muzeí, spojené s masivními krádežemi starožitností a jejich vývozem za hranice republiky, mezinárodní zločin, pašování drog atd.

V listopadu 1990 ministr vnitra ČSFR svým rozkazem č. 119 ze 14. listopadu 1990 zrušil Federální správu VB a nahradil ji Centrálou federální policie, která převzala její úkoly. Nové změny pak na území resortu přenesl rozkaz ministra vnitra ČSFR č. 95 z 2. září 1991 a po rozdělení ČSFR její útvary přešly pod Policii ČR.

Podobným vývoje přešly i složky Veřejné bezpečnosti, podřízené českému ministerstvu vnitra, i když poněkud později jako v případě FMV, ke kterému směřovala od počátku roku 1990 hlavní pozornost. K 1. listopadu 1990 bylo opět zřízené Hlavní velitelství VB ČR, které řídilo republikovou součást VB. Následně došlo k několika reorganizacím a přejmenování některých složek republikové VB.

Celý tento proces byl ukončený 21. června 1991, kdy Česká národní rada schválila zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, a na jeho základě vznikla dnem 15. července 1991 Policie České republiky a dějiny Sboru národní bezpečnosti tím na úrovni České republiky i de iure skončily.

FMV ČSFR v této době řídilo pouze Centrálu federální policie, spojenou s odborem boje s mezinárodní zločinností a odborem pro spolupráci s Interpolem.

Samotná kriminální služba byla stále součástí Veřejné bezpečnosti, kterou řídilo republikové ministerstvo vnitra. K 1. listopadu 1990 bylo zřízené Hlavní velitelství VB ČR, které řídilo republikovou součást VB, včetně její kriminální složky. Následně došlo k několika reorganizacím a přejmenování některých složek republikové VB.

Dne 16. listopad 1990 byly krajské správy SNB zrušené a oficiálně se začaly nazývat Správa VB daného kraje (s působností bývalých KS VB). V září 1990 byly zrušené okresní, městské a obvodní správy SNB a 1. října je nahradily okresní správy VB, obvodní správy VB

a v Plzni, Brně a Ostravě městské správy VB. K 30. listopadu 1990 byla zrušena také Pomocná stráž VB.

Ministr vnitra ČR Tomáš Sokol svým rozkazem č. 81 z 30. prosince 1990 stanovil novou strukturu bezpečnostního úseku svého ministerstva. Reforma vstoupila v platnost 21. ledna 1991. Kromě již tradičních útvarů, zajišťujících chod ministerstva, v jeho rámci vzniklo pět odborů. Hlavní velitelství VB pro Českou republiku se poté členilo na organizační a operační odbor, skupinu obrany, odbor stížností a kontroly, personální oddělení, Kriminální službu, Vnější službu, zařízení HV VB – výcvikovou základnu HV VB.

Rozhodující změnou ale přinesl výše uvedený 21. červen 1991. Česká národní rada schválila zákon č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky. Na jeho základě vznikla dnem 15. července 1991 Policie České republiky, která do sebe začlenila všechny složky SNB, v tom čase existujících na půdě České republiky. Podřízena byla ministerstvu vnitra ČR a v jejím rámci podle paragrafu 3 tohoto zákona působily: „služba kriminální policie, služba pořádkové policie, služba dopravní policie, služba ochrany ústavních činitelů.“ Zákon vstoupil v platnost 15. července 1991 a zrušený byl až k 1. lednu 2009.

Mezitím ale pokračovaly změny na federální úrovni. Probíhaly v letech 1990-1991, našly své vyústění v zákonech č. 333/1991 Sb. o Federálním policejním sboru a Sboru hradní stráže ze dne 10. června 1991. Zákon o Federálním policejním sboru, na jehož základě došlo ke spojení SNB a PS, nabyl účinností 27. srpna 1991.

Současně vymezil hlavní úkoly Federálního policejního sboru (FDS), které později plně převzala republiková Kriminální služba: vést boj proti terorismu; zajišťovat ochranu státních hranic ve vymezeném rozsahu; odhalovat trestnou činnost organizovanou ve spojení s cizinou a organizovanou trestnou činnost související s nedovolenou výrobou, držením a rozšiřováním drog, s pašováním a s falšováním a pozměňováním peněz, známek a cenných papírů; zajišťovat ochranu ústavních činitelů ČSFR a bezpečnost chráněných osob, kterým je při jejich pobytu na území ČSFR poskytována osobní ochrana podle mezinárodních dohod; zajišťovat ochranu zastupitelských úřadů a ochranu objektů zvláštního významu; konat vyšetřování o trestných činech proti bezpečnosti státu; projednávat přestupky podle zvláštního zákona; vést celostátní evidence a statistiky potřebné k plnění svých úkolů; vykonávat speciální expertizní činnost, pokud ji není možno zabezpečit v rámci republik; spolupracovat s mezinárodní organizací Interpol a dalšími mezinárodními organizacemi s účastí orgánů republik a vyhledávat celostátní pátrání.

FPS tým v sobě zahrnoval službu kriminální policie, ochrannou službu, službu ochrany objektů zvláštního významu, službu rychlého nasazení, službu cizinecké a pohraniční policie, pátrací službu, leteckou službu a službu vyšetřování.

Poté se zde nacházel Útvar obrany FMV; Státní letecký útvar FMV; Úřad FMV pro zahraniční styky a informace; Útvar FMV pro dokumentaci a vyšetřování činnosti StB; Útvar FMV pro koordinaci s ústředními orgány státní správy.

Mezi útvary FPS patřily: sekretariát náměstka ministra vnitra ČSFR a současně ředitele FPS; Federální kriminální policie FPS; Pátrací služba FPS; Správa FPS pro vyšetřování; Jednotka rychlého zásahu FPS; Úřad cizinecké policie a pasové služby FPS; Služba ochrany objektů zvláštního významu FPS; Ochranná služba FPS; Letecká služba FPS a Hlavní velitelství pohraniční policie FPS.

K této struktuře v říjnu 1991 přibyla Protidrogová brigáda FPS, v červnu 1992 nahrazenou Protidrogovou policií FPS a v srpnu 1992 změněnou na protidrogovou sekci Federální kriminální policie FPS.

Po rozdělení ČSFR na dva samostatné státy došlo k zásadní změně v postavení Policie ČR, která se k 1. lednu 1993 stala skoro až výlučným policejním sborem, který na území ČR působil. Den předtím ukončil svou existenci Federální policejní sbor, a tedy i jeho kriminální služba. Ke konci roku 1992 Policie ČR disponovala šesti službami, přičemž jedna z nich byla služba kriminální policie s celou svou organizační strukturou. Bojem proti kriminalitě ve vyčleněných oblastech se ale zabývala rovněž služba ochrany ekonomických zájmů. Ve své podstatě to ale byla více-méně zpravodajská služba. Po rozdělení ČSFR Policie ČR převzala řadu agend zrušeného Federálního policejního sboru. Tam, kde se služby obou překrývaly, byly v rámci PČR rozšířeny. Jednalo se o působnost služby kriminální policie, služby ochrany ekonomických zájmů (protikorupční služby), kriminalisticko-technické a expertizní služby, vyšetřovací a ochranné služby. Tam, kde se Policie ČR před 1. lednem 1993 činnosti vyčleněnými pro FPS nezabývala, převzala tyto služby celé.

Zákon č. 26/1993 Sb., který tyto vztahy upravoval, však především podstatně novelizoval zákon č. 283/1991 Sb. o Policii ČR. Kromě zmíněného zařazení všech složek FPS, které k 31. prosinci 1992 na území ČR působily, do organizace Policie ČR, výrazně rozšířil okruh úkolů, které PČR musela v těchto nových podmínkách zajišťovat: chránit bezpečnost osob a majetku; spolupůsobit při zajišťování veřejného pořádku, a byl-li porušen, činit opatření k jeho obnovení; vést boj proti terorismu; odhalovat trestné činy a zjišťovat jejich pachatele; konat vyšetřování a vyhledávání o trestných činech; ...vést evidence a

statistiky potřebné pro plnění svých úkolů; vyhlášovat celostátní pátrání; přitom byla oprávněna zveřejňovat údaje nezbytné k identifikaci hledaných osob.

Paragraf 3. upozorňoval, že v rámci PČR teď již působí sedm služeb – služba pořádkové policie, služba kriminální policie, služba dopravné policie, ochranná služba, služba ochrany ekonomických zájmů, služba cizinecké a pohraniční policie a letecká služba. V čele jednotlivých služeb stáli ředitelé, které jmenoval a odvolával policejní prezident. Novinkou byla změna statutu nejvyššího řídicího orgánu PČR, kdy Policejní ředitelství bylo nahrazenou Policejním prezidiem, které převzalo a doplnilo struktury bývalého Policejního ředitelství. Bývalé odbory Policejního ředitelství (např. pořádkové, kriminální nebo dopravní policie) byly nahrazeny především ředitelstvími (např. Ředitelství služby kriminální policie), které příslušné služby přímo řídili.

Noční můrou policie se v první polovině 90. let stal neustálý vzrůst kriminality, který neměl na našem území obdobu. Pouze v roce 1990 stoupla kriminalita o 80 (!) procent a v celé ČSFR dosáhla výše 286 724 trestných činů. V dalších letech 1990 a 1991 tento trend dále gradoval. Tento trend byl tehdy typickým také pro Českou republiku. V roce 1990 bylo zaznamenáno 216 852 případů trestné činnosti oproti 120 768 v roce 1989, v roce 1991 to bylo již 282 998 případů a v roce 1992 dokonce 345 505. V roce 1994 nastal v tomto směru jistý odliv a zaznamenali jsme „pouze“ 372 427 případů trestné činnosti a v roce 1995 375 630 případů.

Mimořádně závažná situace nastala rovněž v oblasti ekonomiky. Problémy se objevily skoro na všech stranách. Již tzv. malá privatizace, která na základě zákona č. 427/1990 Sb. začala v roce 1990 a pokračovala až do roku 1993, byla doprovázena vydíráním, nebo zastrahováním případné konkurence. Špatné to bylo rovněž v oblasti tzv. velké privatizace, prováděné také tzv. kupónovou metodou. Kupónové knížky se staly předmětem spekulací, ale mnohem závažnější byl vznik různých investičních fondů, které vykoupily desetitisíce kuponových knížek, soustředily obrovský kapitál, který jejich manažéři nakonec vytunelovali, tj. získaný kapitál z nich nezákonnou cestou vyvedli.

Objevily se tím nové druhy hospodářské trestné činnosti, na které naše policie připravena nebyla. Kromě „klasických“ trestných činů je nutné připočítat trestné činy, spojené s hospodářskou činností: vydírání nových podnikatelů; jejich vraždy a únosy; vraždy tzv. bílých koní; rozsáhlé podvody: privatizační, restituční a fakturační; loupeže výrazně větších částek, než tomu bylo před rokem 1989; mimořádně rozsáhlé krádeže starožitností především z kostelů a muzeí; pašování drog; masové porušování veřejného pořádku atd. Závažným jevem byl vznik organizovaného zločinu a pronikání takovýchto skupin do ČR ze zahraničí.

Na předním místě pozornosti veřejnosti stála tedy kriminální služba. Jak bylo uvedeno výše, boj proti kriminalitě byl do zániku ČSFR rozdělený mezi federální a republikové policejní orgány. Po 1. lednu 1993 byly obě tyto instituce sjednocené, což lze hodnotit pozitivně, ale problémem pro celou tuto oblast byl nejširší prostor ze všech policejních služeb, který právě kriminální služba musela začít pokrývat. Především na tomto úseku prudce stoupala kriminalita a dostávala stále nové a nové formy. V důsledku toho se poměrně dost často měnila vnitřní struktura kriminální policie, její podřízenost policejnímu prezidentovi nebo jeho náměstkům. Jednou byla součástí Policejního prezidia, jindy samostatným celostátním útvarem.

Po spojení federální a republikové kriminální služby se jejím ředitelstvím stala Ústředna kriminální policie, do které byl začleněný také útvar organizovaného zločinu a zpravodajství. Podléhaly jí krajské a okresní struktury. Ochranou ekonomiky se rovněž zabývala služba ochrany ekonomických zájmů, zřízená na Policejním prezidiu, která taky měla své podřízené struktury v krajích. Z obou se k 1. lednu 1994 staly celostátní útvary. Další změnou byla skutečnost, že Služba ochrany ekonomických zájmů byla přejmenována na Službu policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti. Důvod této změny byl prostý – zpravodajskou činnost po svém vzniku na sebe převzala BIS a této službě „zbyla“ celá oblast ochrany ekonomiky. Obě v činnosti doplňovala Národní drogová informační služba a Ústředna Interpolu Praha, které byly ještě stále zařazené u ministerstva vnitra. Počínajíc 1. lednem 1994 byly obě tyto instituce zařazené do Policie ČR. Ústředna Interpolu Praha se stala součástí Ředitelství služby kriminální policie, do které kromě ní patřila ještě zvláštní technická služba a útvar operativní dokumentace. Národní drogová informační služba se stala dalším celostátním útvarem.

První organizační změnou se stalo zřízení služby policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti, která k 1. lednu 1994 nahradila stávající službu ochrany ekonomických zájmů.

Počátkem roku 1995 došlo k dalšímu přeskupování sil uvnitř resortu. K 1. lednu se Kriminální služba opět stala součástí Policejního prezidia a její struktura se ustálila jako Ředitelství služby kriminální policie (SKP), s příslušnou krajskou a okresní strukturou. Z ní se vyčlenily tři celostátní útvary – Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKP, s detašovanými (odloučenými) pracovišti v Českých Budějovicích, Plzni, Teplicích, Hradci Králové, Brně, Ostravě a Holešově, součástí které se stala Národní drogová informační služba, Útvar dokumentace SKP a Zvláštní technický útvar SKP. Národní ústředna Interpolu se změnila v celostátní útvar, ale v této podobě existovala pouze do 1. prosince 1999, kdy se

stala součástí Policejního prezidia. Současně Úřad pro dokumentaci a vyšetřování činnosti StB byl změněn na Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu.

V průběhu tohoto roku se mezi policejními službami opět objevila služba správních činností, protože význam správních agentů v práci PČR a MV ČR rostl. Stalo se tak k 1. září 1995. V rámci Policie ČR pak působilo deset služeb, ze kterých nás nejvíce zajímají: služba kriminální, odhalování korupce a závažné hospodářské trestní činnosti. Tento stav se na šest let stabilizoval a v druhé polovině devadesátých let již žádná nová služba nevznikla.

Po vzniku samostatné ČR se nic nezměnilo ani na krajském zřízení, čemuž odpovídala také struktura krajských správ. Na jejich úrovni zůstaly správy Policie ČR jednotlivých krajů, a krajské úřady vyšetřování, podřízené řediteli Úřadu vyšetřování pro ČR, kterého řídil ministr vnitra. Oblast policejních činností a vyšetřování tedy byla i nadále organizačně pevně oddělena, ale v praxi si na nižších úrovních dennodenně vyžadovala úzkou spolupráci vyšetřovatelů zejména s kriminální službou.

Vstup do druhé poloviny 90. let také nebyl jednoduchý. Pokračovaly neblahé trendy ve vývoji kriminality, vyostřené nečekanými ekonomickými problémy. Stalo se tak na jaře roku 1997, kdy ekonomika země začala zpomalovat, což vedlo k propadu příjmů státního rozpočtu. Celé toto období je navíc typické vysokým stupněm kriminality. Podle statistických údajů to v roce 1996 bylo 394 267 zaznamenaných případů trestné činnosti, v roce 1997 403 754, v roce 1998 425 930 a roce 1999 dokonce 426 626 případů, což je smutným rekordem až do dnešních dní. Pouze v posledním roce tohoto období trestná činnost klesla a dosáhla výše 391 469 případů.

Zásadnější organizační změny ale v tomto období ještě nenastaly ani na úrovni velení Policie ČR a v podstatě ani v oblasti kriminální policie. K 1. prosinci 1999 byl zrušen útvar Národní ústředna Interpolu Praha a zařazen do Policejního prezidia.

V průběhu roku 2000 došlo ke změně krajské soustavy ČR. V první etapě, zahájené 1. ledna 2000 vzniklo 14 krajů jako správní obvody, které se v druhé etapě, zahájené 12. listopadu téhož roku, změnilo na územní samosprávné celky. Na územní organizaci Policie ČR se toto nové členění neodrazilo a krajské správy i nadále sídlily v sídlech bývalých osmi krajů.

Z hlediska vývoje kriminality to bylo období poměrně příznivé. Potvrdil se trend z roku 2000, kdy trestná činnost po delší době opět poklesla. V roce 2001 to bylo 358 577, v roce 2002 372 341, v roce 2003 357 740, v roce 2004 351 629 a v roce 2005 dokonce jen 344 060 případů.

Počátkem roku 2001 byly opět přeskupeny policejní síly. K 15. lednu 2001 byly zrušeny následující útvary: Útvar operativní dokumentace SKP, Zvláštní technický útvar SKP, V. odbor SKP a současně vznikly útvary Národní protidrogová centrála SKP, Útvar zvláštních činností SKP a Útvar speciálních činností SKP.

Samotná organizace kriminální policie prošla zatím pouze jedinou změnou, kdy její ředitelství bylo ke 12. únoru 2001 nahrazeno Kriminálním úřadem.

Značný dopad na strukturu policie měla ale rozsáhlá novelizace trestního zákonodárství, které jádro proběhlo o rok později. Na jejím základě došlo k 1. lednu 2002 ke sloučení kriminální, protikorupční a vyšetřovací služby do Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV). Počet policejních služeb se tím snížil na devět a zůstal tak až do roku 2007. Nové službě byly podřízené již existující instituce, které se tímto změnil v útvary, jako např. Útvar pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti Služby kriminální policie a vyšetřování (UOK ZHTČ). Ke stejnému dni se dovětek „SKP“ u všech výše zmíněných institucí SKP změnil na „SKPV“. Stejný dovětek se připojil také k Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Ředitelé všech celostátních útvarů SKPV byli podřízeni řediteli úřadu SKPV Policejního prezidia.

V rámci Policejního prezidia došlo také k organizační změně. Jeho bývalý Kriminální úřad byl rozdělen na dva úřady – Úřad služby kriminální policie a vyšetřování a Úřad finanční kriminality a ochrany státu SKPV.

Současně byla Služba policie pro odhalování korupce a závažné trestné činnosti změněna na Útvar pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti SKPV, který se ale v to podobě udržel pouze do 1. března 2003, kdy byl k němu začleněn Úřad finanční kriminality a ochrany státu SKPV. Změnil se tím na Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality SKPV. Po více než roku – 1. března 2003 - byl vytvořený další úřad, který bojoval proti hospodářské kriminalitě – Útvar odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality SKPV, obecně nazývaný Finanční policie (FIPO).

Ostatní změny do roku 2006 měly také jen organizační charakter. K 1. březnu 2003 byl změněn název Útvaru pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti SKPV na Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV. K němu 1. července 2004 přibyl Útvar odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality SKPV, zrušený nakonec již po dvou a půl roce k 1. lednu 2007. K 1. lednu 2004 proběhla zásadní reforma obvodního článku v Praze. Původních deset obvodních ředitelství bylo sníženo na čtyři s označením I. – IV. Je jasné, že každý z nich řídil několik pražských obvodů.

V roce 2006 statistiky zaznamenaly 336 446, v roce 2007 357 931, v roce 2008 343 799, v roce 2009 332 829 a nakonec v roce 2010 313 387 trestných činů. Vykazovaly tedy poměrně příznivý, a co bylo nejdůležitější, stabilní trend snižování kriminality, což se ukázalo také počátkem druhé dekády 21. století.

Na prvním místě je nutné uvést přijetí nového zákona 273/2008 Sb. o Policii České republiky ze dne 11. srpna 2008, který nabyl účinnosti 1. lednem 2009, ale organizace Služby kriminální policie se závažnějším způsobem zatím nedotýkal.

Největší změna se ale týkala krajského článku. Až dosud existovalo jen 8 krajských ředitelství, které řídily 79 okresních ředitelství. Zákon určil, že každý kraj má mít vlastní Krajské ředitelství policie, čímž vznikla nutnost zřídit šest nových.

Druhou základní organizační změnou se podle reformy mělo stát zřízení dvouúrovňového řízení Policie ČR, místo stávajícího tříúrovňového. Zcela vypadnout měl totiž okresní článek a zůstat mělo jen Policejní prezidium a krajská ředitelství policie. Krajská ředitelství se měla spojit s územními odbory vnější služby a územními odbory služby kriminální policie a vyšetřování. Zjednodušeně řečeno: okresy se měly stát součástí krajů, ale uchovat si své úkoly.

Další částí reformy byla reorganizace pravomocí a podřízenosti náměstka policejního prezidenta pro službu kriminální policie a vyšetřování. Náměstek měl řídit tři tzv. pilíře. První z nich zahrnoval Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV, Útvar odhalování korupce a finanční kriminality SKPV, Národní protidrogovou centrálu SKPV, Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky, jehož součástí je INTERPOL, EUROPOL a SIRENE. Druhý pilíř Útvar zvláštních činností SKPV, Útvar speciálních činností SKPV a Kriminalistický ústav Praha. Třetí pilíř tvořil jen Útvar rychlého nasazení. V perspektivě se měl zřídit Národní kriminální úřad.

Spolu s prací na reformě, začaly její první kroky také v oblasti organizace. K 1. únoru 2006 byl ředitel Útvaru odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality SKPV, tzv. Finanční policie, převedený z podřízenosti náměstka policejního ředitele k řediteli SKPV, což posílilo jeho postavení. Útvar ale již dlouho neexistoval. Dnem 1. ledna 2007 byl zrušený a jeho problematiku byly rozdělené mezi Policejní prezidium a celorepublikové útvary SKPV, což se střetlo se značnou kritikou ze strany veřejnosti. Po půl roce – 1. června 2007, byl řediteli úřadu SKPV podřízený také Úřad dokumentace vyšetřování zločinů komunismu SKPV, což nakonec vedlo 10. října 2007 k sjednocení funkce náměstka pro trestní řízení a ředitele ÚSKPV.

Hned následujícího dne – 1. ledna 2009, byly policejní krajské správy přejmenovány na Krajská ředitelství policie. Tento akt neměl jen formální charakter, ale byl výrazem zvýšení úlohy a autority krajských správ, cestou likvidace správ okresních. Ke stejnému dni byla všechny okresní ředitelství zrušena a stala se součástí krajských správ. Všechna okresní instituce celostátních útvarů se stala součástí Krajského ředitelství, jako např. územní pracoviště SKPV.

Posun nastal také v počtu základních policejních služeb, který se opět zvýšil na deset. K 1. lednu 2009 vznikla kriminalisticko-technická a znalecká služba, i když v Policii ČR existovala od její vzniku. Jednalo se zejména o Kriminalistický ústav, který byl nejdříve podřízený přímo Policejnímu prezidiu, pak se k 1. lednu 1994 stal součástí Ředitelství služby kriminální policie. Poté – 1. ledna 1995, se změnil v celostátní útvar, aby byl od 17. září 1990 podřízen náměstkům policejního prezidenta. Dnem 1. ledna 2009 byla zřízena další, a to zcela nová Pyrotechnická služba, ustanovená až 1. března 2009.

První polovina desátých let tohoto století se nesla v znamení pozitivního vývoje kriminality. V roce 2011 bylo statisticky vykázáno 317 177 a v roce 2012 pouze 304 528 trestných činů. V roce 2013 ale nastal výkyv a trestná činnost se statisticky opět zvýšila na 325 366 trestných činů, ale v příštím roce 2014 statistiky vykázaly rekordně nejnižší trestní činnost 288 660 trestných činů, což odpovídalo výkazu z roku 1990, kdy se ale za trestní činy pokládaly skutky se škodou nad 2000 Kč, zatím co od 1. ledna 2002 je hranice stanovena na 5000 Kč.

Koncem roku 2011 byl splněn ještě jeden bod rozpadající se policejní reformy, prosazované bývalým ministrem vnitra Ivanem Langrem. Zákon č. 341/2011 ze dne 6. listopadu 2011 zřídil dlouho očekávanou Generální inspekci bezpečnostních sborů, která měla vykonávat nezávislý dohled nad činností příslušníků a zaměstnanců Policie ČR, Vězeňské služby a Celní správy. Do čela byl postavený její ředitel, kterého do funkce jmenoval a odvolával předseda vlády. Její úkolem bylo vyhodnocovat informace a vyšetřovat trestní činnost výše uvedených osob. Zákon vstoupil v platnost 1. ledna 2012 a ve stejný den začala nová inspekce svou činnost.

Nepovedlo se ale založit jednotný Národní kriminální úřad, kolem kterého se naopak rozpoutala vášnivá diskuse. Jeho vznik byl prezentován jednak jako nutnost zefektivnit vnitřní komunikaci a vztahy mezi jednotlivými službami, zabývajícími se přímým bojem s kriminalitou, ale jednak dosažením nutných úspor v podmínkách dopadu zpomalení ekonomického růstu ve vyspělých státech světa na českou ekonomiku. To vše bylo podtrženo

osobními ambicemi a vzájemnou animozitou vedoucích představitelů některých policejních úřadů a služeb.

V oblasti organizace Kriminální služby tedy nedošlo k žádným závažnějším změnám. Hladinu poklidných vod pouze zčeřil záměr odebrat Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality SKPV, problematiky odhalování korupce a závažné hospodářské kriminality a přidělit je Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV. Argumentovalo se tím, že organizovaný zločin se dnes spíše snaží podplácet, než používat čiré násilí. Protikorupční útvar by se měl zabývat spíše činnostmi již zrušené finanční policie.

V roce 2013 se po delším čase opět zvedla křivka kriminality vzhůru a ani vstup do roku 2014 nebyl pro Policii ČR nejlepší. Kriminalita, i díky prezidentské amnestii, stoupla o 7 %, přičemž nejvýrazněji se zvýšil počet krádeží věcí z aut, kol a vloupání do rodinných domů.

Významným organizačním počinem se stal vznik meziresortní skupiny Kobra, která se měla zaměřit na daňové úniky, nebo dokonce postihovat již přípravu na ně a praní špinavých peněz ve směnárnách a dalších nebankových společnostech podnikajících s penězi. Kobra se měla zabývat daňovými podvody přesahující škodu 150 miliónů Kč. Z tohoto důvodu důležitou úlohu v jejím rámci zastával Finanční analytický útvar ministerstva financí (FAÚ), ale stejně tak důležité odbory celostátních policejních útvarů. Dohoda mezi MF a MV byla podepsána 11. dubna 2014. I když se nejdříve zdálo, že její činnost začne až v září, pracovat začala již 15. června 2014 a zařazeno do ní měla být až stovka pracovníků. Myšlenka obnovit plnohodnotně tzv. finanční policii v rámci Policie ČR tím prozatím padla.

Vzhledem k růstu počítačové kriminality, která v posledních dvou letech prudce narůstala a v roce 2014 už nabyla obřích rozměrů, policejní prezident T. Tuhý 20. července 2014 oznámil, že se pracuje na vzniku nové policejní služby – útvaru boje proti kybernetické kriminalitě. Toto své stanovisko potvrdil i počátkem roku 2015.

Službu kriminální policie a vyšetřování byla i nadále podřízena příslušnému náměstkovi policejního prezidenta a k 1. lednu 2015 ji řídil jeho Úřad služby kriminální policie a vyšetřování.

Do druhé poloviny desátých let 21. století Česká republika vstupovala ekonomicky ve velice solidní kondici. Také vývoj kriminality byl velice pozitivní. V roce 2015 dosáhl počtu 247 628 trestných činů. V prvním kvartálu roku 2016 to bylo 59 191 trestných činů a za první pět měsíců roku 2016 statistika ukazovala 97 177 trestných činů, což i nadále potvrzovalo pozitivní trendy a ukazovalo možnost dalšího statistického snížení. V dalších letech trestní činnost klesala. Za celý rok 2016 to bylo 218 162 trestných činů, v roce 2017 202 303, v roce

2018 192 405, v roce 2019 199 221 a v roce 2020 dokonce již jen 165 252 trestných činů. Za roky 2016-2020 to byl tedy pokles trestné činnosti o 25 procent.

V průběhu tohoto období se Policie ČR, včetně její kriminální služby, musela vypořádat s řadou výzev, které se odvíjely jednak od mezinárodní situace, rostoucího tlaku mezinárodního terorizmu, ale stejně důsledky nebývalé vlny emigrace z Blízkého, ale i ze Středního Východu, severní a saharské Afriky.

V květnu 2015 se začala uskutečňovat reorganizace v rámci Ministerstva vnitra ČR, která se svými důsledky dotýkala také Policie ČR – byly sjednocené odbory bezpečnostní politiky a prevence kriminality, které se podílely na určování základních koncepcí v tomto směru. Zvláštní pozornost byla věnována problematice běženců, kde vedení MV ČR a Policie ČR několikrát deklarovaly svůj nekompromisní postoj v této věci. Pokračovaly kontroly ve vlacích, na silnicích a dálnicích. Situace v celé této oblasti se vyhroutil po útocích muslimských teroristů v Paříži v noci z 13. na 14. listopadu 2015. Na území ČR byla okamžitě zostřena ostraha letišť, hranic a ubytoven uprchlíků. V pohotovosti byl zvláště ÚOOZ. Následně vláda začala práci na stanovení stupňů ohrožení ČR, s určením konkrétních kroků a opatření při jejich zajištění.

Od léta 2015 bylo navíc možné v náznacích sledovat rozpory mezi Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) a Útvarem odhalování korupce a finanční kriminality (ÚOKFK). Jádrem sporů se staly kompetenční spory, ale zejména vzájemné podezřívání z úniku utajovaných informací. Zvláště aktivně si počínal ÚOOZ, angažovaný v kauzách Nagyová-Nečasová, představitelé Vojenského zpravodajství a přímo v roce 2015 akce Vidkun. Vzápětí se vůči ÚOOZ zvedla vlna kritiky, vycházející z toho, že korupci by měl vyšetřovat ÚOKFK, ale především GIBS, která byla navíc obviňována z neschopnosti.

Poměrně dobře si vedl ÚOKFK, zejména útvar Kobra, který se podílel na odhalení trestní činnosti v rozsahu několika stovek miliónů Kč. V únoru 2016 policejní prezident T. Tuhý oznámil, že Kobra od svého vzniku zachránila 4 miliardy Kč, z toho za rok 2015 847 miliónů Kč. Pozitivní trendy pokračovaly i v roce 2016. Počátkem června bylo např. oznámené, že jen v případě Octavian, bylo zajištěných 640 miliónů Kč na zahraničním kontě. Přes řadu dalších velice úspěšných akcí, se ze strany médií ÚOKFK nedostávalo takové publicity, jako v případě ÚOOZ, ale dokonce se vůči němu ozývaly kritické hlasy.

Do popředí se rovněž dostával problém ochrany utajovaných informací a účinný boj proti činnosti hackerů a stejně tak celá oblast kyberkriminality, která se začala závratným tempem rozvíjet již v roce 2014. Podle tehdejších záměrů proběhla k 1. říjnu 2015 další organizační změna. Metodické a koordinační pracoviště kybernetické kriminality Policejního

prezidia ČR přešlo do struktury ÚOOZ SKPV. V první fázi se jeho pracovníci zaměřili na zpracování koncepce policejní činnosti v celé této oblasti, stejně tak vypracování optimální organizační struktury této instituce. V další fázi, která začala 1. lednem 2016, měla být doplněna specializovanými kádry, vybavena příslušnou technikou. Jak již bylo uvedeno výše, vše bylo velice finančně náročné, protože špičková technika a odborníci byli velice drazí.

Začátek roku 2016 se nesl v znamení pokračujících protiteroristických opatření, který se dotýkal také kriminální služby. Boj proti terorismu se táhl jako červená nit celým rokem 2016. Opakovala se protiteroristická cvičení, zejména na jižní linii naší hranice, ale stejně tak cvičení prověřující naši schopnost mimořádného přijetí vyššího počtu migrantů na území ČR. Po uzavření tzv. balkánské cesty, policejní experti pracovali na odhadu nových možných převaděčských tras, které by případně vedly přes území ČR a stejně tak odhalování celé této činnosti na našem území. Ministerstvo vnitra se dále začátkem května 2016 rozhodlo zřídit specializované Centrum terorizmu a hybridních hrozeb. Mělo mít kolem 30 odborníků, stažením několika menších oddělení do jednoho celku, který měl pracovat v struktuře ministerstva vnitra.

Přelom jara a léta se ale nesl v hektickém duchu. Ve středu 11. května 2016 provedl ÚOOZ další ze svých zásahů a tentokrát zamířil na ÚOKFK, kde byl v rámci akce Bereta zatčený jeden z její pracovníků, ale i na Celní správu, ze které byl odveden další.

Uvnitř vedení Policie ČR se podle jedné verze až tehdy, podle druhé již předtím, začalo uvažovat o sloučení ÚOZZ, vedeným Robertem Šlachtou a ÚOKFK, vedeným Jaroslavem Vildem, do jednoho útvaru. V podstatě byla oprášená idea zřízení Národního kriminálního úřadu, která vznikla jako jedna ze součástí policejní reformy v dílny ministra vnitra I. Langer a policejního prezidenta Oldřicha Martinů v roce 2008. Gesce na zpracování nové struktury byla přidělena náměstkovi policejního prezidenta pro Službu kriminální policie a vyšetřování Zd. Laubemu. Vedení Policie ČR 8. června 2016 potvrdilo informace o zrodu Národní centrály proti organizovanému zločinu (NCOZ), který měl vzniknout k 1. červenci 2016, sloučením obou těchto útvarů. Vedení policie počítalo s tím, že spolu s ní budou existovat již jen dva výkonné útvary kriminální policie – Národní protidrogová centrála a Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. NCOZ měl řídit ředitel, zařazený do 10. tarifní třídy, který měl být do funkce ustanovený podle výsledku nabídkového řízení, s trojicí náměstků (pro výkon, pro podporu výkonu a náměstka pro logistiku). Členit se měla na čtyři sekce: 1. Sekce korupce a závažné trestné hospodářské činnosti, 2. Sekce terorismu a extremismu, 3. Sekce organizovaného zločinu a 4. Sekce kybernetické kriminality.

Celou záležitost nakonec řešila Bezpečnostní rada státu, která se sešla v úterý 14. června 2016. V důsledku jejího rozhodnutí byl posunutý termín sjednocení obou útvarů a vytvoření NCOZ z 1. července na 1. srpna 2016. Nemělo dojít k likvidaci stávajících týmů, které se zabývaly vyšetřováním kolem 400 živých kaus a ve své činnosti měly stávající týmy i po reorganizaci bez přerušení pokračovat. Státní zástupci dále chtěli znát celou organizační strukturu, vztahy nadřízenosti, podřízenosti a odpovědnosti jednotlivých orgánů a lidí zejména ke vztahu ke státnímu zastupitelství.

Slučování mělo proběhnout ve třech fázích.

V první, která měla začít 1. srpna 2016, měla vzniknout samotná Centrála se čtyřmi sekcemi. Do nich měly být zařazené všechny současné odbory podle jejich specializace a se stejnými nadřízenými. V sekci hospodářské kriminality a korupce měly být zařazené i oddělení zaměřené na daně a praní špinavých peněz, což by se podle T. Tuhého mohlo stát základem v jistém časovém horizontu obnovené Finanční policie. V sekci organizovaného zločinu měly zůstat původní oddělení ÚOOZ – násilí, nelegálních obchodů, obchodu s lidmi, nelegální migrace, zločineckých struktur, padělání a závažné trestné činnosti.

Předpokládalo se, že do funkce ředitele Centrály bude vypsáno nabídkové řízení, do kterého se mohou přihlásit zejména stávající ředitelé útvarů s celostátní působností, nebo krajští ředitelé. Ředitel a jeho náměstci v rámci druhé fáze do 30. listopadu 2016 předloží návrh organizace a řízení NCOZ s účinností od 1. ledna 2017.

Poslední – třetí fáze, bude spadat do let 2019-2020 a měla by snad být ukončena vznikem Národního kriminálního úřadu, do kterého by byly zařazené i ostatní celostátní útvary, které by měly mít i společný areál. Prozatím ale všechny složky sídlí ve svých současných budovách nebo prostorech.

Při reorganizaci se argumentovalo tím, že zmizí kompetenční spory, nebude se zbytečně dabovat nebo dokonce až nežádoucím směrem křížovat činnost jednotlivých sekcí, stejně tak se argumentovalo možnými úsporami.

Rok 2016 ale přinesl i další změny. Tak především došlo opět k posílení boje proti terorismu. Současně se probírali možnosti boje proti dezinformacím a kyberzločinu. Dne 31. července představitelé MV a MF podepsali dohodu o vytvoření společného týmu, specializujícího se na boj proti nelegálnímu hazardu, tzv. Hazardní kobry. Další dokumenty se orientovaly na zdokonalení činnosti a organizace Národní centrály proti organizovanému zločinu, ze které měla být k 1. lednu 2017 zejména vyčleněná tzv. finanční policie a tímto způsobem obnovena. Změny měly postihnout další složky NCOZ. Současně se plánovalo začít s výstavbou nového policejního areálu na Zbraslavi u Prahy, do které se měly

přestěhovat celostátní útvary. Začít budovat tento areál, nebo zřídit finanční polici se však v roce 2016 nepovedlo.

Další rok byl pro Polici ČR, ale stejně tak pro jeho kriminální službu, více než úspěšný. Daňová kobra již v roce 2016 zachránila více než 7,7 miliardy Kč a zločincům zabavila majetek za 2,6 miliardy Kč. Pozitivní výsledky měla rovněž v roce 2017. Výsledkem všeho byl stálý pokles kriminality, zvyšování pocitu bezpečnosti mezi občany a současně i růst důvěry v Policii ČR, která v tomto roce dosáhla 65 procent. Ale mnohé problémy zůstaly. Z řad NCOZ se ještě stále ozývaly nespokojené hlasy a docházelo k odchodům její pracovníků, včetně těch zkušenějších. Na jedné straně bylo konstatováno, že došlo k nárůstu objemu nových případů, na druhé straně se mluvilo o nedostatečné pracovní aktivitě její zaměstnanců.

Přetrvávající výzvou bylo růst dezinformací a Policie ČR se chystala v tomto směru přijat rázná organizační opatření. Stejně to bylo na úseku boje proti terorismu. K 1. lednu 2017 se tedy plánovalo vytvořit Centrum boje proti terorismu a hybridním hrozbám. Nakonec mimo strukturu Policie ČR vznikl k 1. srpnu Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. Policie ČR se ale okrajově těmto problematikám dále věnovala. Posilována byla také oblasti potírání drog a od druhé poloviny tohoto roku měla být zajištěné monopolní postavení Útvaru zvláštních činností v oblasti sledování.

Rok 2018 zaznamenal výraznější vývoj především v oblasti činnosti NCOZ, který přes mnohé připomínky v podstatě dosahoval dobrých výsledků. Nevyhnul se ale kádrové změně na postu svého ředitele, která se uskutečnila k 1. srpnu 2018. Její nový ředitel se hodlal především zaměřit na ochranu státních úřadů před masovými hackerskými útoky, ochranu jejich dat, potírání působnosti zahraničních skupin, které se snaží v našich poměrech prát špinavé peníze a vytvářet si zde dokonce své základny. Stejně tak kontrolu činnosti radikálů, možných teroristů a nelegální migrace. V dalším období se činnost NCOZ měla např. zaměřit na kontrolu na letištích a prověrku cestujících. V tisku se navíc, jako obvykle, rozebíral problém odposlechů a jejich využívání.

V příštím roce došlo už pátým rokem za sebou k poklesu kriminality. Některé jejich druhy výrazně poklesly, jako např. krádeže aut, kde došlo k poklesu o 60 procent, nebo padělání bankovek a mincí. Na druhé straně rostly škody způsobené trestnou činností, případy kyberzločinu, mravnostních trestných činů, nebo také úvěrových a pojistných podvodů. Kyberkriminalita od roku 2011, kdy bylo zaznamenáno 1502 případů, vzrostla v roce 2019 na 8.417 případů. Kyberútoků neubývalo rovněž v dalším roce. Přetrvávaly problémy v oblasti boje proti terorismu, ochrany informací, řešila se firma Huawei, přetrvávaly problémy se

zvládnutím nelegální migrace, která ale v hlavní vlně již byla za námi. To vyžadovalo řadu jiných postupů v činnosti kriminální policie.

Jako každým rokem veřejnost zajímala problematika odposlechů, kterých počet každoročně klesal, ale stále se to zdálo být příliš mnoho. Pochybnostem byly vydány také pachové stopy, které se začaly zpochybňovat. Stranou pozornosti nezůstal ani NCOZ, K zásadní změně v postu svého ředitele došlo v závěru tohoto roku i na NÚKIB. Na konci roka došlo také k personálním změnám v policejním týmu Tempus. Ve stejné době byly oznámeny některé organizační změny: Od 1. dubna 2020 měl vzniknout Národní kriminální úřad. Od NCOZ měly být odebrány odbory boje proti terorismu a kybernetické kriminalitě, které spolu s dalšími útvary by byla začleněné pod tento nová kriminální úřad. Souběžně, ke stejnému datu, mělo vzniknout centrální analytické pracoviště. Uvažovalo se i nad tím, že kriminální policie by měla být spíše orientována na boj proti nejzávažnějším kausám a nezabývat se prioritně kausami menšími, čímž by se více využily její síly a prostředky.

Kvůli nutným změnám vláda ČR na svém zasedání 4. listopadu 2019 projednala návrh novely zákona o Policii ČR a novelu trestního zákona, které by nové jevy v kriminalitě reagoval.

Problémy s koronavirem mnohé plány na rok 2020 postavili na hlavu. Nedošlo ani k vytvoření Národního kriminálního úřadu, ani analytického centra. Navíc k 31. březnu skončil ve své funkci ředitel kriminální služby Michal Foit. Na druhé straně koronavirus a zejména opatření proti jeho šíření, výrazně snížily kriminalitu, např. u kapesných krádeží, i když jiných krádeží bylo poměrně dost. Kriminální policie se v nových podmínkách orientovala na boj proti podvodům, páchaných v souvislosti s bojem proti pandemii, zejména s prodejem nefunkčních ochranných prostředků nebo také v případech amorálního kšeftování a podvodům s nimi, předražených zakázek, případy záměrného porušení karantény, ohrožení obyvatelstva ze strany nakažených, šíření poplašných správ, podvodů, spojených s čerpáním protiepidemických programů vlády, falešných dobrovolníků, kteří místo pomoci oběti covidu-19 podváděli nebo okrádali. Stejně tak se řešily případy nebezpečného vyhrožování, hrozeb teroristických útoků, ale také vyšetřování kyberútoků na počítače nemocnic a jiných zdravotnických zařízení. Ke konci roku se objevily další případy činnosti tzv. šmejdu, zaměřených na penzisty. Kupodivu počty násilných trestných činů, zejména domácího násilí, spojeného s dlouhodobými karanténami a izolací některých osob, nevzrostly do té míry, jako se předpokládalo.

Služba kriminální policie a vyšetřování je v současnosti (2021) i nadále podřízena náměstkovi pro tuto službu a jej jí pověřený plk. Mgr. Pavel Krákora. A je mu podřízený

Úřad pro službu kriminální policii a vyšetřování. Podle oficiálních webových stránek Policie ČR ten to úřad je organizačním článkem Policejního prezidia České republiky.

Metodicky řídí a na základě rozhodnutí náměstka policejního prezidenta pro službu kriminální policie a vyšetřování koordinuje a ovlivňuje činnost útvarů služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky (dále jen „policie“) s celostátní působností a činnost služby kriminální policie a vyšetřování (dále jen „služba“) krajských ředitelství policie a útvarů zřízených v jejich rámci při plnění jejich úkolů ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti a plnění úkolů policejních orgánů v trestním řízení v rozsahu stanoveném právními předpisy a interními akty řízení; ve vymezeném rozsahu zajišťuje koordinaci spolupráce útvarů policie s mezinárodními organizacemi, zahraničními policejními institucemi a bezpečnostními sbory.

Úřad odpovídá zejména za

- metodické řízení služby ke zkvalitnění a plnění úkolů policejních orgánů v trestním řízení; při tom vykonává metodickou a servisní činnost v rámci všech úrovní řízení služby, pokud nebyla některá z těchto činností svěřena do pravomoci útvaru policie s celostátní působností,

- plnění úkolů v oblasti kriminalistické činnosti a vytváření speciálních podmínek pro výkon služby,

- plnění úkolů při pátrání po osobách, vozidlech, věcech, předmětech kulturní a historické hodnoty a případů cíleného pátrání,

- plnění úkolů Národního kontaktního bodu pro sport „Czech Sport Intelligence Service“ a Národního kontaktního bodu pro informační kriminalitu,

- zpracování návrhů na schválení, novelizaci nebo rušení vybraných interních aktů řízení upravujících činnost služby,

- koordinaci spolupráce útvarů policie s mezinárodními organizacemi, policejními institucemi a bezpečnostními sbory jiných států a plnění vybraných úkolů vyplývajících pro policii z členství České republiky v Evropské unii.

Úřad se v rámci své působnosti podílí na:

- stanovení koncepce práce na úseku boje s trestnou činností na základě materiálů Ministerstva vnitra a vlády České republiky v oblasti bezpečnostní politiky,

- plnění úkolů při poskytování právní pomoci v trestních věcech a rozhodování sporů o příslušnost v trestním řízení,

- odborné přípravě a vzdělávání příslušníků policie,

- zřizování a činnosti pracovních týmů a pracovních skupin a plnění vymezených úkolů v rámci přímého výkonu služby při předcházení, vyhledávání a odhalování trestné činnosti a úkolů policejních orgánů v trestním řízení,

- kontrolní činnosti a zabezpečení koordinace a součinnosti mezi útvary a organizačními články služby na všech úrovních jejího řízení a spolupráce s ostatními službami policie a s mimoresortními orgány a organizacemi,

- soustřeďuje, analyzuje a využívá informace pro plnění úkolů služby kriminální policie a vyšetřování na úseku boje s trestnou činností, vytváří strategické, operativní, kriminální, behaviorální, případové a další analýzy, sleduje vývoj kriminality včetně identifikování nových forem a způsobů páchaní trestné činnosti, hrozeb a rizik zejména na celostátní úrovni.

Jednotlivá oddělení služby kriminální policie a vyšetřování působí v rámci krajských ředitelství PČR a jejich územních odborů. Územní působnost jednotlivých služeb je na rozdíl od okresních poboček PČR vymezena působností kraje

Jaromír Slušný

LITERATURA:

BÁRTA, M., Inspekce ministra vnitra v roce 1968 a posrpnové čistky v aparátu ministerstva vnitra, Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2010, 324 s. BÓGL, G., SEYRL, H., *Die Wiener Polizei, 1547-1992*, 2. Doplněné a rozšířené vydání, Vídeň: Österreichische Staatsdruckerei, 1993, 410 s.; BOHATA, I., *Místo a úloha policie ve státním aparátu buržoazního Československa v letech 1918-1939*, Praha: SPVKAČ FMV, 1980, 70 s.; CÍSAŘ, A., *K problematice ztrát příslušníků bývalého četnictva a policie v českých zemích v letech okupace a za květnového povstání českého lidu*, in *Historie SNB 3*, SPVKAČ FMV, Praha 1978, str. 55-58; *k historii SNB 1945-1970*, Praha: FMV, 1977. 77 s.; FRANCEK, J., *Zločin a trest v českých dějinách*, 1. vydání, Rybka: Praha 1999, 463 s.; FRANCEK, J., ŠIMEK, T.: *Hrdelní soudnictví českých dějinách*, 1. vydání, SOA: Pardubice, 1995, 188 s.; FROLÍK, J., *Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948-1989*. In: Sborník archivních prací, 1991, roč. 41, č. 2, s. 464. KOL., *Reforma policie České republiky, aneb, Pomáhat a chránit*, Praha : CEVRO institut 2010, 309 s.; HOLUB, O.: *Obranná zpravodajská služba v buržoazní Československé republice v letech 1918-1939*, in *Historie SNB 3*, SPVKAČ FMV, Praha 1978, str. 58-70; HOLUB, O., *Vývoj Sboru národní bezpečnosti a vojsk ministerstva vnitra v letech 1948-1960*, Praha: 1978, SPVKAČ, 236 s.; KÁRNÍK, Z., *Pražské policejní ředitelství, jeho Státní (politická) policie a její informátoři z řad občanstva v převratných dobách Velké války očima očistného Výboru pro prozkoumání policejního archivu v letech 1918-1920*, in *Acta Oeconomika Pragensia*, roč. 15, č. 7, 2007, ss. 247-256.; KROUPA, V., *Historie SNB v dokumentech*, Praha: Naše vojsko, 1985, 266 s.; KROUPA, V., *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*, Praha: 1977, Naše vojsko, 152 s.; KUČEROVÁ, M.: *Samospráva a velení SS v*

ghettu Terežín, (magisterská diplomová práce) MU Brno 2013, 158 s.; KVAPILOVÁ, I., *Organizační vývoj SNB v 80. letech se zaměřením na jeho veřejněbezpečnostní složku*, In: *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*, č. 6/2008, s. 35–116.; KVAPILOVÁ, I., *Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejněbezpečnostní složku*, In: *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*, č. 5/2007, s. 9–116.; KVAPILOVÁ, Iva: *Organizační vývoj SNB v 60. letech se zaměřením na jeho veřejněbezpečnostní složku* In: *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*, č. 3/2005, s. 92–93; KVAPILOVÁ, Iva: *Organizační vývoj SNB v 50. letech se zaměřením na jeho veřejněbezpečnostní složku* In: *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*, č. 2/2004, s. 9–69; MUZIKANTOVÁ, M., *Pohotovostní pluk VB ČSR (1969) 1970–1990*, In: *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*, č. 2/2004, s. 75–99; LEDVINKA, V., PEŠEK, J., *Praha*: Nakladatelství Lidové noviny, 2000, 819 s.; MACEK., P., *Dějiny pražské policie (vybrané kapitoly)*, Praha: Police history, 2004, 215 s.; MACEK., P., UHLÍŘ, L., *Dějiny obecních policií*, Praha: Police history, 2004, 215 s.; MACEK., P., UHLÍŘ, L., *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*, Praha: Themis, 1994, 178 s.; MACEK., P., UHLÍŘ, L., *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918-1939)*, Praha: Police history, 1999, 230 s.; MACEK., P., UHLÍŘ, L., *Dějiny policie a četnictva III. Protektorát Čechy a Morava a slovenský stát (1526-1918)*, Praha: Police history, 2001, 178 s.; MALÝ, K. a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, 4. přepracované vydání, Praha: Leges 2010, 640 s.; MALÝ, K., SIVÁK, F., *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*, 2. přepracované vydání, Jinočany: H & H, 1993, 533 s.; MARŠAN, R., *Dějiny policejní organizace rakouské*, Díl 1. *Zeměpanská organizace policejní v letech 1749-1700*, Praha: Bursík a Kohout 1911, 155 s.; MARŠAN, R., *Dějiny policejní organizace rakouské*, Díl 2. *Policejní soustava autonomní Vídně ve středověku se zřetelem na středověkou soustavu policejní městskou vůbec*, Praha: Bursík a Kohout 1909, 292 s.; MARŠAN, R., *Dějiny policejní organizace rakouské*, Praha: Bursík a Kohout 1904, 118 s.; MARŠAN, R., *Vznik moderní policejní organizace rakouské*, Praha: Bursík a Kohout 1905, 41 s.; ROUBÍK, F., *Počátky policejního ředitelství v Praze*, Praha: MV ČSR, Praha 926, 277 s.; SLUŠNÝ, J.: *Policie České republiky (od roku 1991)*, in. *Encyklopedie českých právních dějin*, V. svazek, Pa-Právní, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. v koedici s KEY Publishing, Brno 2016; SLUŠNÝ, J.: *Dějiny policie ČR*, slusny.spopone.cz, internetová publikace, 2023-2024; SLUŠNÝ, J., *Světové dějiny policie – středověk novověk*, Praha: Slávy dcera 2006, 767 s.; SCHELLE a kol., *Právní dějiny*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 2007, 1134 s.; ŠTEINBACH, M., *Dvacet let Policie České republiky*, Praha, Policejní prezidium ČR, 2010, 149 s.; ŠTEINBACH, M.: *30 let Policie České republiky*, Praha 2021, Policejní prezidium České republiky, 268 s.; ŠTEINBACH, M.: *Čtvrtstoletí Policie České republiky*, Praha 2016, Tiskárna ministerstva, vnitra, 130 s.; VIETOR. M., *Dejiny státu a práva na území ČSSR*, Bratislava: UK, 1967, 445 s.; VOJÁČEK, L., SCHELLE, K, KNOLL, V., *České právní dějiny*, 2. upravené vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 694 s.; VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., *České právní dějiny do roku 1945*, Ostrava: Key Publishing, 2007, 218 s.; VOKUŠ, J., *Policie České republiky – pomáhat a chránit*, Praha: Policejní prezidium ČR, 2010, 84 s.